Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 5 šilingov
mesečna naročnina 20 šilingov
celoletna naročnina 200 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVIII | CELOVEC, PETEK, 21. OKTOBER 1983 | ŠTEV. 42 (2145)

Tudi novi napad na dvojezično šolstvo ne bo zlomil naše življenjske moči

„Najnovejši napad na dvojezično šolstvo, ki ga napoveduje koroška FPÖ, stoodstotno potrjuje pravilnost stališča Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, ki je pred tedni ob izvolitvi Haiderja za predsednika koroške FPÖ poudarila, da so koroški svobodnjaki s tem ojačili protislovensko in nemškonacionalno politično linijo."

Tako je dejal predsednik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser, ko smo ga vprašali, kako ocenjuje FPÖ-jevsko napoved, da se bo v deželnem zboru zavzela za spremembo manjšinskega šolskega zakona. Dodal je, da tisti, ki se loteva dvojezičnega šolstva in ga hoče uničiti, gre zavestno po poti zaostrovanja političnega ozračja na Koroškem. Pri tem gre očitno že za priprave na prihodnje volitve, zato moremo takšno ravnanje imenovati le umazano izrabljanje tako važnih problemov za ozke strankarsko-politične koristi. Ob koncu pa je predsednik ZSO naglasil, da bo zdaj odvisno od tega, kako se bosta zadržali obe veliki stranki, še posebej tista, ki ima absolutno večino: ali bosta dokazali svojo politično zrelost, ali pa bosta kapitulirali pred najmanjšo stranko in s tem potrdili svojo ujetost v protislovenskem trostrankarskem paktu.

Kakor smo v našem listu že poročali, pripravlja koroška FPÖ v smislu tozadevnih zahtev KHD in sorodnih organizacij ofenzivo proti že zdaj močno okrnjenemu dvojezičnemu šolstvu. Na zadnji seji strankinega vodstva je predsednik Haider že predložil ustrezen zakonski osnutek. Pri tem je postalo tudi povsem jasno, kako si ti krogi zamišljajo „rešitev". Pravijo, da hočejo odstraniti sedanji provizorij v manjšinsko-šolski zakonodaji ter nemškim otrokom zagotoviti „enakopravnost" v šoli(!), ne da bi s tem ogrožali vzgojnopolitičnih pravic manjšine, toda novo ureditev krajevnega območja dvojezičnega šolstva postavljajo na temelj rezultatov ugotavljanja manjšine iz leta 1976 – torej zloglasnega preštevanja, ki smo ga koroški Slovenci uspešno bojkotirali in so zato njegovi rezultati povsem neuporabni za kakršnokoli reševanje manjšinskih vprašanj. Večjega cinizma si res ni mogoče predstavljati!

Pri tem pa je treba videti nekaj, kar bi lahko imenovali zakonitost časovnega zaporedja. Gotovo ni naključje, da začenjajo nemški nacionalisti novi napad na dvojezično šolstvo prav za 25-letnico prvega navala na to ureditev: ravno pred 25 leti je namreč tedanji deželni glavar Wedenig protizakonito akcijo organiziranih šolskih štrajkov kronal s protiustavnim odlokom, s katerim je bil zadan nevaren udarec ustroju dvojezičnega šolstva in skupne vzgoje otrok v duhu medsebojnega razumevanja in sožitja. Sedaj, petindvajset let pozneje, prehajajo ti krogi spet k ofenzivi, ki naj bi dvojezičnemu šolstvu zadala nov in po okolnostih sodeč tudi odločilen udarec.

Že po plebiscitu leta 1920 so si nemški nacionalisti določili dobo ene generacije, v kateri hočejo vprašanje koroških Slovencev „dokončno rešiti". Prav tako dobo ene generacije traja zdaj sistematična demontaža dvojezičnega šolstva. Ali mislijo, da je s tem čas dozorel? Toda kakor jim ni uspelo svoječasno, čeprav se je prva doba „reševanja" zaključila z genocidno smrtno obsodbo, ki jo je nad Slovenci izrekel in uresničeval nacizem, tako se njihovi temni računi tudi tokrat ne bodo izšli. Kajti življenjska sila naroda, ki se bori za svoj obstoj, je nezlomljiva.

„DAN PRIJATELJSTVA MED NARODI" ZADNJO SOBOTO V CELOVCU je bila skupna in osrednja prireditev socialističnih, katoliških, komunističnih in strankarsko nevezanih mirovnih aktivistov Koroške. Z informacijo na celovškem Novem trgu, z molitvijo v celovški stolnici in s kulturno prireditvijo zvečer v Mohorjevi hiši so še enkrat vabili na skupni dunajski mirovni pohod, ki bo jutri v soboto 22. oktobra.

Posebna navodila obrambnega in prosvetnega ministra ter posebna izjava avstrijske vlade pričajo o tem, kako se je kljub številnim difamacijam uveljavilo prepričanje, da se je aktivno treba boriti za mir.

● POSEBNI VLAK IZ KOROŠKE NA DUNAJ vozi jutri, soboto 22. oktobra: iz Beljaka ob 7.10 uri, iz Celovca ob 7.33, iz Šentvida ob 7.51, iz Treibach-Althofena ob 8.08. Odhod iz Dunaja ob 21. uri. Cena 250 šilingov.

POZIV AVSTRIJE VELESILAMA:

Napravite konec oboroževanju!

Ena izmed točk takoimenovanega linškega apela, ki je osnova vseh akcij avstrijskega mirovnega gibanja, je poziv avstrijski zvezni vladi, da se izjavi proti namestitvi atomskih raket v Evropi in da skupaj z drugimi državami sprejme konkretne in učinkovite ukrepe za preprečitev namestitve kot prvem koraku k Evropi brez atomskega orožja.

Gotovo ne samo na podlagi tega poziva, pač pa pod težo čedalje širšega mednarodnega gibanja za mir in proti novim korakom v oboroževalni tekmi je avstrijska vlada sklenila te dni poziv obema velesilama — Ameriki in Sovjetski zvezi, naj sedanja pogajanja o raketah ne prekinjata, marveč skleneta vsaj načelni sporazum in na podlagi tega potem nadaljujeta pogajanja o podrobnostih.

Sedanja ameriško-sovjetska pogajanja v Ženevi so se namreč znašla tako v časovni stiski kot tudi pred usodno odločitvijo: že za mesec november načrtuje Amerika skupaj s svojimi evropskimi zavezniki namestitev novih raket v Evropi, če do tedaj ženevski pogovori ne bi privedli do sporazuma — torej gre za vprašanje, ali bo prinesla Ženeva odločitev v korist nenameščanja novih atomskih raket in postopnega odstranjevanja že nameščenih orožij, ali pa bo najprej sledila oborožitev, da bi se potem pogovarjali o razoroževanju

V svojem pozivu obema velesilama se Avstrija zavzema za to, da bi sedanje „ravnotežje strahu" (medsebojno stopnjevanje v oboroževanju) zamenjali za „ravnotežje pameti", se pravi, da bi v duhu medsebojnega zaupanja v pogajanjih iskali poti in možnosti za razorožitev. S tem pozivom, ki je nastal neposredno po dunajskem srečanju Gromika in Genscherja, se je Avstrija kot nevtralna država — vsaj verbalno — vključila v široko mednarodno gibanje, ki se preko državnih mej in mimo svetovnonazorskih in drugih razlik skupno bori proti diktaturi vojaških strategov — za svet miru in sožitja.

STALNICA POLITIKE SRS:

Enotni kulturni prostor

O vprašanjih enotnega slovenskega kulturnega prostora, ki je stalnica politike SR Slovenije, je prejšnji teden razpravljala komisija za manjšinska in izseljeniška vprašanja, ki deluje pri Republiški konferenci SZDL Slovenije in jo vodi dr. Danilo Türk.

Ob dejstvu, da živi znaten del pripadnikov slovenskega naroda v zamejstvu (Avstriji, Italiji, Madžarski) oziroma kot izseljenci in zdomci po širnem svetu, si Slovenija v smislu enotnega slovenskega kulturnega prostora trajno prizadeva, da bi dosegla najtesnejše sodelovanje vseh teh skupnosti. To politiko, kot je bilo poudarjeno na omenjeni seji, gradi na „priznanju in spoštovanju policentričnega kulturnega razvoja, pluralizma kulturnih interesov in potreb, pa tudi idejnih in umetnostnih tokov".

Uresničevanje takšne politike pa ogrožajo razni omejevalni predpisi, so ugotovili na seji komisije. Pri tem so med drugim govorili o primeru knjig: da mora slovenska knjiga iz zamejstva preko številnih ovir, preden pride v Slovenijo. Novejši omejevalni dejavnik pa je predpis, po katerem morajo jugoslovanski državljani pri prestopu meje plačati določen polog v dinarjih.

Komisija je poudarila odprto mejo kot bistveni pogoj za uresničevanje načela enotnega slovenskega kulturnega prostora ter se zavzela za to, da bi maloobmejni promet izvzeli iz obveznosti glede pologa. Pri tem je bilo opozorjeno, da morajo načelo enotnega slovenskega kulturnega prostora upoštevati in se po njem ravnati vsi dejavniki, ki sodelujejo z zamejstvom, posebej še gospodarske organizacije, obmejne občine in krajevne skupnosti.

Obravnava teh vprašanj v komisiji za manjšinska in izseljenska vprašanja sodi v okvir priprav stališč, ki naj bi jih sprejelo predsedstvo RK SZDL Slovenije, nato pa bi jih potrdila tudi skupščina SRS.

PREBERITE

Odklanjamo politično skrbništvo str. 2

Nenavadno doživetje ljudske glasbe str. 3

„Dober večer, sosed" str. 3

Novice in stališča iz Pliberka str. 4

Jubilej kostanjških prosvetašev str. 5

Prireditve mirovnega tedna na Koroškem str. 8

Ob državnem prazniku

Naslednji teden, 26. oktobra, bo Avstrija na različne načine obhajala državni praznik. V ospredju bodo spet stali takoimenovani fitnismarši. Iz izkušenj prejšnjih let lahko sklepamo, da sta pomen in politična vsebina tega praznika med avstrijskim ljudstvom že tako zasidrana, da si država že lahko privošči dokaj nepolitičen način praznovajna v obliki množičnih pohodov v korist zdravja.

Samo koroški Slovenci smo še vedno tako „starokopitni", da temu prazniku prištevamo določeno politično vsebino o kateri menimo, da je za vsakdanjo identifikacijo z republiko Avstrijo, za politično osveščenost vsakega posameznika dokaj pomembna.

Geneza nastanka 26. oktobra je dokaj hitro povedana:

Nacionalsocialistična doba, v kateri je že sama raba oznake „Avstrija" bila kaznivo dejanje, je zmeraj več Avstrijcem dokazovala, da je Avstrija v svojem obstoju ogrožena nacija. Seveda je bila privolitev zavezniških sil merodajna za obnovo Avstrije, ki nam je prinesla svobodo. Vendar je ravno v uporu doživeta patriotična zavest vsaj vseh proti nacionalsocializmu usmerjenih Avstrijcev bila v resnici podlaga za neodvisno Avstrijo kot tudi za status trajne nevtralnosti, ki jo je avstrijski parlament sklenil 26. 10. 1955.

V tej luči je 26. oktober simbol neodvisnosti in svobode avstrijskega ljudstva. Je torej praznik, ki naj bi opominjal vse Avstrijce na strahotne zablode ob poti k neodvisni in svobodni republiki. Predvsem pa je praznik, ki opozarja, da svoboda in neodvisnost obvezujeta današnje in bodoče rodove, da v luči polpretklih izkušenj ne ponovijo tistih usodnih napak, ki so pripeljale prvo avstrijsko republiko v propad.

V tej luči je treba videti tudi izjavo obeh osrednjih slovenskih organizacij iz leta 1976, ko sta se javno priznali k avstrijski naciji. Medtem ko je npr. za Švicarje kljub štirim narodnostim popolnoma samoumevno, da se definirajo v svoji ustavi kot nacija, kaj takega v avstrijski ustavi zaman iščemo. Nasprotno, prvi poizkusi definiranja avstrijske nacije po letu 1945 so bili kar kmalu pozabljeni, najkasneje potem, ko so demokratične stranke po letu 1949 iz golega oportunizma začele snubiti glasove bivših nacistov, ki idejnopolitično še zdaleč niso preživeli velikonemške in nemškonacionalne pozicije.

Priznanje obeh slovenskih osrednjih organizacij k avstrijski naciji seveda ne pomeni privolitev v asimilacijo in germanizacijo.

Nasprotno, zgodovinske izkušnje evropskega političnega razvoja v prvi polovici našega stoletja (in ponekod še danes) nas učijo, da so nacionalistične in šovinistične mržnje skoraj vedno vplivale deintegrativno in izpodkopavale identifikacijske vezi narodnosti z državno celoto. Prav zaradi tega koroški Slovenci ne vidimo nasprotja med slovensko narodno zavestjo s konsekvenco enakopravnega javnega upoštevanja slovenskega jezika ter kulture v avstrijskem družbenem življenju in pripadnostjo k avstrijski naciji in državi.

Iz tega zornega kota gledano je 26. oktober torej več kot samo praznik rekreacije. Je dan, ob katerem naj bi tako koroški Slovenci kot tudi nemškogovoreči sodeželani razglabljali samokritično o usodnih desetletjih prve in druge avstrijske republike. Še boljši pa bi bilo, če bi to storili skupaj, recimo na kaki prireditvi „Dober večer sosed — Guten Abend, Nachbar".

BMSt.

Sami smo zreli dovolj

da odločamo o našem političnem delovanju

V manjšinski politiki na Koroškem se vsake toliko časa pojavijo poskusi razbijanja enotnosti koroških Slovencev, se pravi poskusi, da bi med osrednji organizaciji, ki predstavljata priznano, legitimno predstavništvo slovenske narodnostne skupnosti, zabili klin ter s tem oslabili njuna skupna prizadevanja za uresničitev pravic, ki so nam zagotovljene v členu 7 državne pogodbe. Posebno prihaja do takih poskusov v zvezi s pripravami na prihodnje volitve, ko je v ozadju videti tudi še težnjo, da bi narodnostno skupnost zreducirali na politično stranko in ji tudi v boju za narodni obstoj vsilili pravila takoimenovane strankarske demokracije, kjer štejejo le številke in so merodajni samo mandati.

Takšna prizadevanja opažamo tudi v najnovejšem času. Prejšnji teden je na klubskem posvetovanju koroške SPÖ deželni glavar Wagner v manjšinski politiki odkrival „nove vidike": Levi tabor koroških Slovencev po njegovem mnenju ne more več slediti vsemu, kar želi desni tabor, ki da se je razvil v politično stranko in s tem v veliki meri zgubil značaj narodnostnega predstavništva. Wagner je nadalje razmišljal o ponudbah tistim Slovencem, „ki so dobre volje"; pri tem ni izključeval možnosti združitve socialistov znotraj slovenske narodnostne skupnosti, ki bi svoje zahteve po zastopstvu uveljavili morda tudi v obliki lastne stranke.

Podobna „razmišljanja" poznamo pri Wagnerju že iz preteklosti, njegovemu dvorjenju slovenskim socialistom pa le težko verjamemo, ko na drugi strani vidimo, kako je v očitnem nasprotju s takimi pohvalami zapravil enkratno priložnost, ko bi lahko napravil za šolskega nadzornika slovenskega socialista, ki sta ga podpirali obe osrednji slovenski organizaciji.

Tokrat so šla Wagnerjeva razmišljanja očitno predaleč, kajti že dan navrh je novi sekretar koroške SPÖ Ambrozy popravil svojega predsednika, češ že res, da sedanji razvoj v manjšinski politiki ne izključuje snovanja socialistične delovne skupine znotraj slovenske narodnostne manjšine, toda o ustanovitvi samostojne slovenske SP ne more biti govora.

Vendar kaže, da je na stvari več, kot bi bilo sklepati po demantiju – in sicer ne omejeno le na SPÖ. Podobne misli strašijo namreč tudi pri koroški ÖVP, katere manjšinski govornik Uster je načrte za morebitni samostojni nastop Slovencev pri volitvah komentiral z opozorilom, da s tem postanejo stranka, pri čemer je treba upoštevati, da je razlika, ali zahteve postavlja narodnostna skupnost ali kakšna stranka.

V resnici pa gre le za povsem legitimno pravico sleherne skupine, da se skuša uveljaviti tudi na političnem področju. Wagner, Uster in vsi drugi točno vedo, da se velik del koroških Slovencev pri volitvah odloča tudi za eno ali drugo avstrijsko stranko (Wagner se s sklicevanjem na to dejstvo celo ponaša, da je on sploh „največji" predstavnik Slovencev). Zakaj potem vedno spet skušajo meriti moč narodnostne skupnosti s številom glasov, ki jih zbere ena ali druga slovenska lista? Gre pač za določeno težnjo: koroške Slovence zreducirati na politično stranko in jim – kot že uvodoma povedano – tudi v boju za narodni obstoj vsiliti pravila vladajočega strankarskega sistema, ki so v bistvu skrajno nedemokratična, ker štejejo le številke in so merodajni samo mandati. Kaj to praktično pomeni za manjšino, ki bo po svojem značaju in položaju vedno v manjšini, ni težko ugotoviti in imamo tozadevnih izkušenj dovolj iz zgodovine in iz današnje dobe.

Prav na podlagi teh izkušenj se odločno upiramo vsem poskusom, da bi nam kdo od zunaj predpisoval, kako se moramo odločati. Zlasti ZSO kot nadstrankarski zbirni organizaciji naj bo prepuščeno, da bo sama v svojih vrstah usklajevala različna idejnopolitična gledanja. Prav tako pa seveda velja tudi glede samostojnega nastopanja, ki nikakor ne more in ne sme pomeniti monopolizacije narodno-strankarskega opredeljevanja v tem smislu, da bi narodno zavednost omejevali na pripadnost določeni stranki. Zato morajo tisti, ki vodijo take liste, jasno ločiti, kdaj nastopajo kot lista in kdaj kot predstavništvo narodnostne skupnosti. Kakršnakoli personalna unija pri tem povzroča le zmedo in konec koncev koristi tistim, ki bi nas v smislu starega načela hoteli deliti, da bi nam lažje vladali.

Razprava o pomenu in izgledih

samostojnega političnega nastopanja

V okviru primorskih kulturnih dnevov, ki jih je prejšnji teden priredila na Koroškem KKZ v sodelovanju z njej sorodnimi organizacijami iz Furlanije-Julijske krajine, je bila tudi „okrogla miza" o pomenu in perspektivah samostojnega političnega nastopanja. Pod vodstvom nekdanjega kandidata KEL dvornega svetnika Pavla Apovnika so v razpravi sodelovali dr. Drago Štoka, na listi Slovenske skupnosti izvoljeni deželni svetovalec v deželnem svetu Furlanije-Julijske krajine, Salvatore Venosi iz Kanalske doline, Ivo Jevnikar iz Trsta in Damjan Pavlin iz Gorice ter zastopnik pliberške EL Mirko Kert in predsednik NSKS dr. Matevž Grilc.

Diskutanti so v razpravi, ki je trajala več kot dve uri, nanizali svoje poglede in argumente za samostojno politično uveljavljanje. Pri tem je tako pri udeležencih iz Italije kot pri domačinih prevladoval argument, da samostojno nastopanje narekuje dejstvo, da manjšina pri strankah večinskega naroda ne najde potrebnega razumevanja. Za koroške razmere je bilo to formulirano še dosti ostrejé: ker so se koroške stranke povezale v trojnem paktu proti manjšini, se Slovenec v taki stranki ne more počutiti dobro — s svojim delom v taki stranki pravzaprav deluje proti lastni narodnostni skupnosti. Očitno pa so se le zavedali tudi daljnosežnosti takih sodb, ker so jih skušali omiliti z zagotovili, da ni samo tisti zaveden Slovenec, ki voli KEL, zato bi bilo napačno odbijati tiste, ki so se iz kakršnih koli vzrokov vključili v druge stranke.

Morda je bil v tem pogledu še najbolj prepričljiv dr. Štoka, ki je dejal, da Slovenska skupnost nikogar ne izključuje, marveč se skuša s svojim programom približati čim širšim krogom. Te besede, prenesene v prakso, namreč šele zagotavljajo, da se res lahko vsak samostojno odloča.

Jubilej slovenskih žensk

V mali suhokrajinski vasi Dobrnič je bila minulo nedeljo spominska svečanost, ki je veljala 40-letnici prvega kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze, kateri je 16. in 17. oktobra 1943 prav tako zasedal v Dobrniču. Na nedeljski prireditvi so se zbrale še živeče delegatke 1. kongresa, ki so pred štiridesetimi leti odločno stopile v vrste narodnoosvobodilnega boja in prispevale znaten delež k osvoboditvi, pridružile pa so se jim mlajše sovrstnice, ki danes kot angažirane družbenopolitične delavke nadaljujejo njihovo delo. Med udeleženkami proslave so bile tudi predstavnice slov. ženskih organizacij iz Koroške in Italije ter delegacija demokratičnih žena Avstrije.

Na zgodovinski pomen 1. kongresa SPŽZ pred štiridesetimi leti opozarja plošča na hiši, v kateri je takrat zasedal slovenski „ženski parlament". Takole se glasi napis: V tem domu je bil 16. in 17. okt. 1943 prvi kongres Slovenske protifašistične ženske zveze. V mogočnem razmahu osvobodilnega boja so slovenske žene sklenile trdno zavezo, da se bodo borile za osvoboditev svojega naroda in za srečo bodočih rodov.

Vendar slovenske ženske niso stopile v ta boj šele z NOB, niti se njihovo organizirano delo ne začenja s kongresom v Dobrniču, je v slavnostnem govoru poudarila podpredsednica SZDL Slov. T. Blaha. „Prvi kongres SPŽZ je le trenutek v dolgoletnem uporu žensk proti izkoriščanju — mogočna manifestacija njihove naprednosti in odločnosti, da slede pozivu KPJ, ki je s svojim jasnim programom in stališčem do ženskega vprašanja znala že mnogo let pred zlomom stare Jugoslavije pripeljati ženske v areno političnega življenja." Pa tudi po osvoboditvi so se ženske zavestno opredelile za nadaljnje ekonomsko, družbeno, politično in kulturno delovanje kot edino pot za polno enakopravno življenje v socialistični samoupravni družbi, ki so jo tudi same ustvarjale in gradile, je dejala govornica.

Svečanost so s priložnostnim sporedom obogatile kulturne skupine, sicer pa so prebivalci Dobrniča udeleženke nedeljske prireditve sprejeli enako prisrčno in gostoljubno kot delegatke 1. kongresa pred štiridesetimi leti.

Presenetljiva zmaga ÖVP

pri deželnozborskih volitvah na Nižjem Avstrijskem

Komaj dva dni po svojem zveznem kongresu, na katerem je bil Alois Mock ponovno izvoljen za predsednika ter je v svojem zaključnem govoru izredno ostro kritiziral sedanjo vladno koalicijo SPÖ-FPÖ in njeno „brezperspektivno" politiko, je ÖVP minulo nedeljo slavila prvo zmago — na Nižjem Avstrijskem, kjer je pri deželnozborskih volitvah zabeležila uspeh, kakršnega nihče ni pričakoval. Svojo vodilno vlogo v deželi je namreč še bistveno okrepila: število svojih mandatov je povečala od 29 na 32, medtem ko so socialisti nazadovali od 27 na 24 sedežev v deželnem zboru. Hud poraz je doživela nižjeavstrijska FPÖ, ki je zgubila skoraj polovico svojih glasov in znaša njen delež zdaj le še 1,7 %. Brez mandata in torej brez vpliva so ostale tudi KPÖ, zeleni in alternativna lista, katerih delež se giba okoli 1 odstotka oddanih glasov.

Takšnega izida volitev na Nižjem Avstrijskem nihče ni pričakoval, kakor tudi nihče ne more zanesljivo povedati, kje je treba iskati vzroke. O tem so možna le ugibanja in le-ta gredo v najrazličnejše smeri. Na prvem mestu navajajo dejstvo, da so volilci pač dali „odgovor" vladnima strankama SPÖ in FPÖ, ki ju delajo odgovorne za vse težave, s katerimi se mora boriti vlada; predvsem pa jima „zamerijo" vrsto novih obremenitev, ki sta jih sklenili v okviru državnega proračuna za prihodnje leto.

Očitki v to smer imajo brez dvoma svojo utemeljenost in svojo težo, vendar bi bilo preveč poenostavljeno, če bi vzroke iskali samo v tem. Saj je za razvoj v posameznih deželah poleg zvezne vlade odgovorna predvsem tudi deželna politika — ta pa v deželah, kjer vlada ÖVP, gotovo ni boljša kot v tistih s socialistično večino. Tudi Nižja Avstrijska v tem pogledu ni izjema, zlasti če upoštevamo, da je bila še v zadnjih dnev pred volitvami sprožena sodnijska preiskava proti deželnemu glavarju Ludwigu, ki je osumljen, da je bil vključen v škandal WBO. Ali se je res tako zasmilil volilcem, da so ga „potolažili" s svojimi glasovi?

Toda ne glede na vzroke in tudi ne glede na krivdo enega ali drugega bo izid nedeljskih volitev bistveno usmerjal bodočo politiko na Nižjem Avstrijskem. Hkrati pa bo imel svoj vpliv tudi na zvezno raven, posebno v zveznem svetu, kjer bo ÖVP vsaj začasno lahko blokirala vsak zakon, ki bi ga v parlamentu proti njeni volji izglasovali SPÖ inFPÖ.

GRLIČKOV O DEPOZITU:

Omejitve v maloobmejnem prometu

niso zaveznik politike odpiranja

V zadnji številki našega lista smo na tem mestu objavili prvi del pogovora, ki ga je imel dr. Aleksander Grličkov, član predsedstva SZDL Jugoslavije in CK ZKJ, s sodelavci Ljubljanskega dnevnika, kjer je spregovoril predvsem o manjšinski problematiki. V drugem delu pogovora pa je Grličkov v okviru obravnavanja manjšinske problematike zavzel stališče tudi k vprašanjem stabilizacijskih ukrepov v Jugoslaviji, ki še posebej ovirajo tudi stike med manjšino in matičnim narodom. Tudi drugi del pogovora, ki ga objavljamo danes je za naš list priredil Robert Mecilošek.

● Krepitev gospodarskih temeljev manjšine je mogoča le ob tesnem sodelovanju z matično domovino. Nekateri jugoslovanski ukrepi so ustavili takšne težnje, v nekaterih primerih gre celo za vračanje nazaj, nasprotniki pa so dobili še dodatne argumente. Strinjamo se, da imamo v Jugoslaviji precejšnje težave, vendar pa prav tako menimo, da bi se morali nekaterih stvari lotevati bolj selektivno. Ali menite, da bi šlo za privilegije, če za prebivalce obmejnega področja nekatere omejitve ne bi veljale?

Grličkov: Menim, da vse kar izhaja iz naših mednarodnih pogodb o maloobmejnem prometu, niso privilegiji, če se nekateri naši restriktivni ukrepi, ki izhajajo iz nuje v komuniciranju s sosedi, ne nanašajo na prebivalce obmejnih področij, ki jih zajemajo te pogodbe. Tu ne gre samo za odnos do meddržavnega sporazuma, ampak tudi za naš neposreden politični interes, za ohranitev in poglobitev sodelovanja ter vseh oblik komunikacij z lastno manjšino.

Če izhajamo iz tega načelnega pristopa, potem se nam selekcija vsiljuje sama po sebi. Kaže, da moramo biti nasploh bolj selektivni pri nekaterih naših ukrepih, ki imajo svoje posebnosti, in zato tovrstnih vprašanj ne bi smeli prištevati med tista vprašanja, ki so v domeni enakega ustavnega položaja državljanov Jugoslavije. Tipičen primer za to so problemi maloobmejnega prometa, ki jih urejajo meddržavne pogodbe in se nanašajo na določena področja.

● Kaj sicer menite o depozitu nasploh? V Jugoslaviji namreč precej govorijo, da bi že morali poiskati drugačne rešitve?

Grličkov: Depozit je izraz nuje in kot tak posledica zelo hudih gospodarskih težav, še zlasti pa prevelike zadolženosti in obveznosti zaradi plačila dolgov. V skoraj vseh državah po svetu poznajo omejitve (limite), ko državljani odnašajo devize v tujino, in to ne glede na stopnjo razvoja materialnih proizvajalnih sil. Ko se bomo izkopali iz najhujših težav, bomo morali poiskati in uresničevati več vzporednih rešitev, ki ne bodo tako enostavne in ki ne bodo nasprotovale nekaterim našim mednarodnim obveznostim, kot je maloobmejni promet, o katerem smo že tudi veliko govorili. Kot vemo in kot poročajo sredstva javnega obveščanja, učinki uvedbe depozita niso v skladu s pričakovanji, in zato moramo tudi tu — ne samo zaradi maloobmejnega prometa — izdelati bolj prožen in hkrati bolj učinkovit mehanizem.

● Menimo, da nobena omejitev, niti tista, ki temelji na gospodarskih razlogih, ne more nadomestiti nekaterih načel, o katerih smo zlasti v zadnjem času v tisku precej pisali?

Grličkov: Nimam prepričljivih razlogov, da se z vami ne bi načelno strinjal. Restrikcije kot strategija načeloma niso bile nikdar zaveznik gospodarske stabilizacije. Lahko so le popravni izpit za mehanizem, ki si je dovolil porabiti tisto, česar ni ustvaril, ali živeti na tuj račun, kar je pomenilo zadolževanje v tujini. Tudi omejitve v maloobmejnem prometu niso zaveznik politike odpiranja v celoti in še zlasti odpiranja zaradi stikov matične nacije s svojimi nacionalnimi manjšinami.

● Že precej časa se ukvarjate z vprašanji manjšin. Kako bi danes ob retrospektivnem pogledu ocenili vprašanje manjšin? Ali so nekatera spoznanja vendarle prodrla v zavest ne le tistih, ki so neposredno zainteresirani, ampak tudi širše?

Grličkov: Očiten je precejšen napredek pri oblikovanju zavesti o manjšinah, o njihovih pravicah in enakopravnosti v Jugoslaviji. Prav tako smo tudi precej storili pri oblikovanju zavesti o pomenu boja za pravice naših nacionalnih manjšin v sosednjih državah. Če pa se hočem izogniti ostrejšim besedam, moram reči, da je kljub zgodovinskim korakom, ki smo jih storili na tem področju, pomanjkljiva strpnost še vedno tista značilnost, ki jo izrabljajo in jo lahko izrabijo v določenih notranjih in mednarodnih razmerjih različne protisocialistične, protisamoupravne in konservativne sile različnega ideološkega izvora.

Ko opazujem naše notranje družbene procese, si ne bi upal trditi, da je zavest o pomenu manjšinskega vprašanja pri nas že dokončno vzpostavljena v skladu z našo strategijo in da zavest o nujnosti, enakopravnosti in strpnosti ni pogosto pred neprijetnimi preizkušnjami. To velja tudi za vprašanje pravic matične nacije, da se zanima za svoje manjšine pri naših sosedih, saj naša širša javnost pozna občasne pojave njihovega nerazumevanja.

● V minulih mesecih smo znova opazili oživljanje posameznih idej, da naj bi bile manjšine — vsaj v sodobni Evropi — že zdavnaj „preživele". Ali menite, da so take trditve upravičene?

Grličkov: Mnenj o „preživelosti" manjšin ni bilo slišati samo v minulih mesecih. Tisti, ki nasprotujejo reševanju vprašanj manjšin, že dalj časa razširjajo to pojmovanje. Vendar pa jih življenje vztrajno demantira. Prav Evropa kaže vrsto nasprotnih primerov, ki pričajo, da vprašanje pravic nacionalnih manjšin še zdavnaj ni „preživelo". Kako naj bi sicer razložili boje Ircev za nacionalno svobodo, ali boje različnih nacionalnosti in manjšin v Španiji (Baski, Katalonci in drugi), Korzičanov v Franciji, Slovencev v Italiji in Avstriji, Makedoncev in Turkov v Bolgariji in Grčiji, kako naj bi sicer razložili probleme v bojih za enakopravnost Valoncev in Flamcev v Belgiji, Armencev v Turčiji, Kurdov v Iraku, ali madžarske in srbske manjšine v Romuniji, da niti ne omenjam vseh drugih podobnih problemov.

Proces skupne emancipacije in demokratizacije političnega življenja, razvoj svetovnega procesa socializma, kot tudi velika protikolonialna revolucija so očitno dali močan dodatni impulz narodom za narodno osvoboditev in boju manjšin za svoje pravice. Vsekakor gre za enega od nepredvidenih fenomenov 20. stoletja, saj je znanost v minulem stoletju že menila, da so ti procesi vsaj v Evropi končani in razrešeni. Življenje v različnih družbenih sistemih pa je pokazalo, da temu ni tako. Znanost si prizadeva razložiti ta fenomen, pri tem pa ne bo smela zamujati s popolnimi odgovori in praktičnimi rešitvami.

Nenavadno doživetje ljudske glasbe

„Naša ljudska pesem je del naše zemlje, našega življenja, del slovenske kulturne dediščine, del naše kulturne sedanjosti in prihodnosti. Če jo cenimo, to ni romantično zanesenjaštvo, marveč ljubezen, ki jo rodi spoštovanje do kulturne vrednote, sestavnega dela temelja, na katerem gradimo svoj današnji svet in jutrišnjega, pa čeprav se zdi, da ni tako. Včasih se kaže, kot da danes ni več pravega smisla za ljudsko pesem, da zanjo ni prostora v sodobnem življenju, polnem nemira, mrzličnega pehanja in hrupa. Pa se vendar še najdejo ljudje, ki jim postane toplo pri srcu, kadar zaslišijo ubrano fantovsko petje ali resnobno pripovedno pesem."

(Zmaga Kumer, Pesem slovenske dežele)

Pa se vendar še najdejo mladi ljudje, ki to slovensko ljudsko pesem z vso prizadevnostjo in požrtvovalnostjo na profesionalnem nivoju zapisujejo, jo raziskujejo in jo navsezadnje tudi sami izvajajo, jo poskušajo zapeti današnjemu človeku tako, kakor so jo peli davnodavni glasovi iz raznih slovenskih vasi.

In še se najdejo mladi, ki stikajo po temnih zaprašenih podstrešjih preteklosti za starimi ljudskimi glasbili, jim vračajo življenje in iz njih na novo izvabljajo glasbo.

Tudi pri nas na Koroškem stare slovenske ljudske pesmi skorajda ne poznamo več. Pokopavalo jo je čedalje bolj 19. stoletje s svojimi novimi romantičnimi oblikami in priredbami, s svojim romantičnim narodnobuditeljskim valom. Predvsem pa jo pokopava današnji čas, današnji človek. Naši premnogi koroški zbori te pesmi skorajda ne pojejo. Zato nikakor ni čudno, če smo slišali iz številnih slovenskih ust v soboto na Ziljski Bistrici in v nedeljo v Slovenjem Plajberku: „To je blo pa anbrt nekaj novega." To niso bile pesmi „s solzavo ali sladkobno spodbudno vsebino", temveč to so bile pesmi o neusmiljenih graščakih, o nebogljenih Alenčicah in nemočnih lepih Vidah. To niso bile uspavanke, to so bile zibelke polne krvi. Pesmi v ogledalu naše zgodovine, v znamenju srednjeveških socialnih razmer tlačanstva, desetine, dosmrtne ječe, gosposke nasilnosti ... To tematiko pa je v naši novodobni narodni pesmi le težko najti.

Tako na Ziljski Bistrici, kjer je koncertni večer zaključil nekajmesečno razstavo ARHITEKTURA NA ZILJI, kakor tudi v Podnu so spremljali ljudje Koncert SLOVENSKIH LJUDSKIH PESMI IN GLASBIL zbrano in pozorno. Umetniki iz Ljubljane, to so bili Mira Omezel-Terlep, Matija Terlep in Bogdana Herman, so se obakrat poslovili s koroškim napevom. Na Ziljski Bistrici je zapela žaga: Tam kjer teče bistra Zila, v Plajberku pa: Nmav čez jizaro.

Vsekakor nenavadno doživetje ljudske glasbe, ki bi ga kazalo še kdaj ponoviti.

Jožica Čertov

GUSTAV JANUŠ, GEDICHTE
GUSTAV JANUŠ, PESMI

Takorekoč hkrati sta v teh dneh izšli dve pesniški zbirki Gustava Januša, prva v nemščini, druga v slovenščini. Ugledna nemška založba Suhrkamp je kot 820. zvezek svoje zbirke Bibliothek Suhrkamp izdala prerez Janušev pesnikovanja iz dveh desetletij. Devetinsedemdeset pesmi, ki „izpričujejo dosedanja tri obdobja v življenju in pisanju poeta Gustava Januša", kot piše v spremni besedi prevajalec (spremno besedo smo ponatisnili v 39. številki Slovenskega vestnika) je prevedel Peter Handke. Precej pesmi, prevedenih v tej knjižnici, pred tem v slovenščini še niso bile objavljene.

Zbirko v slovenščini pod naslovom Pesmi sta skupno izdali Mohorjeva založba v Celovcu in založba Obzorja v Mariboru. Obsega isto ustvarjalsko obdobje kot nemški izbor, le da obsega za trideset pesmi več kot Handkejev izbor. Skoraj četrtina jih je ponatisnjenih iz Januševega pesniškega prvenca P(e)s(m)i iz leta 1978. Obe knjigi bodo novembra v Celovcu še posebej predstavili. Obe zbirki, nemška in slovenska, sta že naprodaj v „Naši knjigi".

Pomemben simpozij na Dunaju

Dunajska delovna skupnost za narodnostna vprašanja prireja v sredo, 26. oktobra 1983, enodnevni simpozij z naslovom „Pouk in izobrazba v narodnih skupnostih na primeru Dunaja". Na dnevnem redu je pet predavanj z različnimi naslovi od katerih naj omenimo referat dr. Auguština Malleja, ki bo razpravljal o teoriji in praksi državnega izobraževanja za koroške Slovence. Nadalje bo na simpoziju sodeloval še naš rojak prof. mag. Miha Kulnik, ki bo poročal o situaciji pouka slovenščine na Dunaju in dodatno predložil načrt o razširitvi le-tega. Na simpoziju bodo obravnavali tudi češko in hrvatsko šolstvo na Dunaju ter pouk in izobrazbo narodnih skupnosti sploh; zaključno pa bodo še izdelali tozadevne osnutke modela za Dunaj. Zadnja točka sporeda je diskusija, katero bo vodil Feliks Bister.

Pokroviteljstvo nad simpozijem, ki se bo odvijal na avstrijski državni praznik, so prevzeli zvezni kancler dr. Fred Sinowatz, zvezni minister za pouk dr. Helmut Zilk, dunajski župan mag. Leopold Gratz in podžupan dr. Erhard Busek.

Pevci z otoka Cresa v Globasnici

Pevski zbor „Andrija Patrizi" bo v Globasnici nastopil v soboto, 22. oktobra zvečer.

Sredi maja — o čemer smo tedaj poročali — so pevci iz Globasnice z velikim uspehom nastopili na otoku Cresu. 14. maja zvečer so v dvorani nove srednje šole v mestecu Cres — kot gostje tamkajšnjega zbora „Andrija Patrizi" — pripravili celovečerni koncert.

Med člani obeh zborov so se ob obisku na Cresu napletle prijateljske vezi in v soboto 22. oktobra zvečer bodo pevke in pevci mešanega pevskega zbora „Andrija Patrizi" — zbor se imenuje po prvem hrvatskem madrigalistu, ki je po rodu iz Cresa — predstavili v Šoštarjevi dvorani v Globasnici.

Zbor bo pod vodstvom dirigenta Gaetana Negovetiča zapel šestindvajset pesmi. Ker na otoku Cres — kot tudi drugod v Istri — dosledno spoštujejo dvojezičnost, bodo creski pevci skoraj polovico programa zapeli v italijanščini. Mnoge pesmi govorijo o morju in o otokih, še posebej o lepotah Cresa in Lošinja. Pevski zbor „Andrija Patrizi" je sicer še mlad — deluje komaj osem let — dosegel pa je že lepe uspehe na koncertih v Zagrebu, Pulju, Pazinu, na Reki in drugod. Prebivalce Podjune vabimo naj se koncerta v soboto 22. oktobra zvečer v Šoštarjevi dvorani udeleže kar v največjem številu.

-bos-

O dveh razstavah v Ljubljani

Narodni muzej iz Ljubljane je organiziral v sodelovanju s 25 tovrstnimi ustanovami širom Jugoslavije razstavo „Kelti in njihovi sodobniki na tleh Jugoslavije", ki je na ogled v Cankarjevem domu. Že sam naslov pove, da so strokovnjaki želeli gledalca popeljati v čas pred okoli 2400 leti, ko je del Keltov zapustil svojo matično domovino v zahodni Evropi ter si začel iskati nova bivališča na vzhodu. Kaj je gnalo na pot to ljudstvo, najbrž ne bomo izvedeli nikoli. Morda prenaseljenost dežele, ali pa so iskali nova rudna ležišča, morda je bila to sla po bogastvu, po zlatu, po znanju, ki je bilo doma v tedanji Grčiji in tudi Italiji, pa so ga prek sredozemskih kolonij lahko le delno občudovali in za drage denarje kupili od spretnih grških trgovcev. Vsekakor pa je keltska le ena izmed mnogih selitev ljudstev v preteklosti. Pota v južne dežele so konjeniško keltsko ljudstvo vodila preko današnjega ozemlja Jugoslavije. Za seboj so pustili največ ostalin v grobovih in na naseljih v Podonavju, Sloveniji ter v vzhodni Sloveniji, medtem ko so bile drugod v tem času že močne plemenske zveze, ki prišlekov niso sprejele. Tako vidimo na razstavi na eni strani materialne ostaline bojevitih Keltov med katerimi izstopa zanimiva najdba bojnega voza iz Brežic ter zaklad keltskih zlatnikov iz Bačkega Obrovca. Histri, Liburni, Dalmati, Makedonci ter druga ljudstva, ki so tod živela že vsaj vse obdobje starejše železne dobe, pa se predstavljajo z mnogo bolj razkošnim gradivom, saj njim ni bilo več treba z ognjem in mečem osvajati novih pokrajin in so se lahko kitili z zlatimi zapestnicami, sponkami in uhani. V grob pa so nekatere med njimi položili tudi z zlato masko na obrazu, kakršno lahko vidimo z najdišča Trebenište v Makedoniji. Izbranci so lahko uporabljali namesto grobe doma izdelane posode tudi grško in italijansko lončenino. Morda jim niso bila tuja tudi kulturna snovanja južnih sosedov?

Še v bolj oddaljeno preteklost pa nas popelje druga razstava. Dobro desetletje je minilo, odkar je med proučevalci prazgodovine Evrope začelo vzbujati pozornost najdišče Lepenski vir v donavski Djerdapski ožini. Tu so izkopali vas iz časa mlajše kamene dobe (okoli 5000 pred Kristusom). Njeni najstarejši prebivalci še niso znali izdelovati niti keramičnih posod. Živeli pa so v trdni skupnosti, kar kaže urejenost naselja — vse hiše so enako orientirane, imajo enak tloris in ognjišča imajo določeno mesto v njih. Najzanimivejša najdba z Lepenskega vira pa je obredna kamnita plastika. Prav ob pogledu na te umetnine, ki so jih iz peščenca izklesali starodavni prebivalci Lepenskega vira, ne more ostati ravnodušen obiskovalec razstave v Jakopičevem razstavišču ne le zaradi njihove starosti, temveč tudi zaradi estetske vrednosti.

Anja Dular-Zwitter

Dober večer, sosed!

Pod tem geslom že kar bolj ali manj uspešno potekajo dvojezične prireditve za avstrijski državni praznik. Kjer so si naši društveniki kolikor toliko na jasnem, kaj nam pomeni avstrijski državni praznik, ga povezujejo z demokratičnim izročilom avstrijske državne pogodbe in z njenim antifašističnim izročilom. To pomaga rahljati zastrupljeno nemškonacionalno vzdušje okoli 10. oktobra v javni zavesti. Škoda, da se v tem okviru ni mogel razviti oktobrski tabor v stabilno in stalno akcijo, ki bi sčasoma mogla predstavljati most za skupne aktivnosti vseh demokratično mislečih.

Avstrijski državni praznik pa nam odpira tudi nove razsežnosti nacionalnega vprašanja. Obe osrednji organizaciji sta pred leti razglasili, da se koroški Slovenci priznavamo k avstrijski naciji. Slutim, da pri tem nista mislili na narodnostno komponento avstrijskega nacionalnega vprašanja, pač pa na pripadnost k avstrijski državi. Toda v tem je nakazana tudi že dilema: kako je z avstrijsko narodno zavestjo? Ali sploh obstoja in v kakšnem razmerju je do slovenske narodne zavesti?

Mnogi nagibajo k mnenju, da je avstrijska nacionalna zavest sestavni del nemškogovorečega kulturnega prostora in jim je jezik edini ali poglavitni kriterij nacionalne zavesti. Iz prakse vemo, da nemški nacionalizem skriva pod to pretvezo revanšistično in pangermanistično ideologijo. Kdor pa preko jezikovnega kriterija pojmuje narodno zavest kot zgodovinsko nastalo zvrst družbene zavesti, mora v avstrijski nacionalni zavesti spoznavati lastno identiteto avstrijske družbe. Po mojem se je avstrijska nacionalna zavest najbolj odločilno izoblikovala šele v protifašističnem boju, kar ji daje demokratičen značaj in jo ravno v tem druži s slovensko narodno zavestjo. Obe pa dandanes druži tudi dejstvo, da so najhujši nasprotniki koroških Slovencev tudi najhujši nasprotniki avstrijske nacionalnosti. Heimatdienst nikoli ne govori o avstrijski nacionalni zavesti, ampak o nemški avstrijski zavesti, za katero skriva svoj nemškonacionalni značaj.

V avstrijski nacionalni in v slovenski narodni zavesti torej ne vidim protislovja, obe se s svojo izvirnostjo lahko dopolnjujeta. Res pa je, da je med večino prebivalstva ta patriotična avstrijska nacionalna zavest zelo slabo razvita. Navsezadnje o tem priča avstrijski državni praznik sam, ki mu Slovenci posvečamo več pozornosti kot naši sodeželani. Ko pripravljamo prireditve „Dober večer, sosed" lahko ugotovimo, da te zavesti popolnoma primanjkuje.

Čeprav se bolj ali manj zavedamo, da z dvojezičnimi prireditvami za 26. oktober le skušamo rahljati napetosti med narodoma in izrinjati nemškonacionalno miselnost, se ta enkratni korak lahko razvije v stereotipno obliko enkratnih pevskih srečavanj, ki lahko utešijo naše želje po sodelovanju. Zato bo treba iskati več poti do naroda-soseda, poti, ki bi obema omogočile v spoznavanju medsebojnih problemov trajno sodelovanje in premagovanje medsebojnih konfliktov.

Janko Malle

75 let Slovenske prosvetne zveze

MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA —

MeŠPZ Kamnik bo gostoval v Pliberku

Da v Kamniku tam gojijo pevsko kulturo, ni treba posebej naglašati, saj dobro poznamo tamošnji pevski zbor „Lira", ki je najstarejši pevski zbor na Slovenskem, in ki je zlasti v povojnih letih redno gostoval tudi pri nas na Koroškem. Zato je povsem naravno, da se je poleg drugih zborov v Kamniku pred nekaj leti formiral še Mešani študentski pevski zbor, ki bo prihodnjo soboto prvič gostoval na Koroškem.

Mešani študentski pevski zbor Kamnik bo naslednjo soboto v okviru koncerta, ki ga organizira MePZ „Podjuna" v Pliberku sodeloval in tam oblikoval zanimiv del sporeda. Pod vodstvom Janeza Klobučarja bo imenovani zbor izvajal dvanajst pesmi — skladbe našega rojaka Hanzija Artača. To bo za nas brez dvoma pomemben kulturni dogodek, saj bomo imeli priložnost nekatere kompozicije slišati prvič. Kot znano, je besedila za Artačeve skladbe napisala pesnica Milka Hartman; tako bo sobotni koncert v Pliberku brez dvoma privabil številne ljubitelje zborovskega petja. Artačeve pesmi so, kot znano, zelo pevne, razen tega pa je skoraj vsaka pesem napisana za solo glasove, ki bodo tokrat prišli iz grl samih mladih pevk in pevcev, ki z veliko ljubeznijo gojijo zborovsko petje.

Čeprav je kamniški zbor mlad tako po delovanju kot po sestavu, je v zadnjem času postal izredno kvaliteten, kar potrjujejo njegovi številni nastopi. Tudi zato bo obisk v Schwarzlovi dvorani naslednjo soboto za obiskovalce lepo doživetje. Prepričani smo, da se bo povabilu organizatorja odzvalo mnogo naših rojakov od blizu in daleč.

INTART 83

Znana mednarodna likovna razstava INTART, ki jo prirejajo izmenoma tri sosednje dežele Koroška, Slovenija in Furlanija-Julijska krajina, letos poteka v Vidmu — mestu, ki slavi 100-letnico obstoja.

Razstavo so odprli predsedniki treh regionalnih vlad in s tem dali razstavi še poseben poudarek. V centru Friulano Arti Plastiche je skupno zastopanih več kot 60 likovnih umetnikov treh dežel. Gre za vodilne predstavnike likovne umetnosti — Koroško zastopajo Moro, Tichy, Brandstätter, Bischofshausen, Staudacher in Schmölzer. Za izbor razstavljenih del s Koroške odgovarja prof. Giselbert Hoke.

Kot običajno, je tudi tokrat izšel trojezični katalog, v katerem so predstavljena dela posameznih umetnikov.

Novice in stališča iz pliberške okolice

MORA TUDI RDEČI KRIŽ PRAZNOVATI 10. OKTOBER?

Jesenski čas je čas, ki terja od ljudi še posebno veliko pridnosti in prizadevnosti, da se za bližajočo zimo oskrbijo z vsem mogočim. Kljub temu pa se ne mudimo samo pri „ozimnici", saj se poleg tega dogaja še kaj zanimivega. Zato pa nikakor ne spimo v našem koncu sveta. Saj nam sončni oktober ni prinesel samo lepih dni, temveč tudi takih, katerih se nekateri spominjajo z vso silo in takih, katerih bi se mi morali bolj resno spominjati.

Praznovanj 10. oktobra smo že vajeni, vendar nas ta dan spominja na čase, ki niso bili tako rožnati za nas, da bi mirne duše lahko praznovali ta dan, ki še vedno služi nesporazumevanju med narodi. V večji meri je to praznik „privandrancev", oz. imajo le-ti vsaj glavno besedo. Sicer se ni čuditi, da se ta dan praznuje že tako dolgo, saj pozivajo vse ustanove na to praznovanje.

Tudi Rdeči križ je letos vabil svoje člane, odnosno tiste, ki delajo za to ustanovo prostovoljno in brezplačno službo. Menimo, da ni potrebno, da še Rdeči križ vabi ljudi k temu prazniku, ker bi moral biti Rdeči križ nepristranski. Seveda se ob takem vabljenju nabere še kar ljudi, da potem iščejo z „lučmi" v temi pravo pot. Pa še od drugod pridejo praznovat. Kdaj se bo ta praznik spremenil v praznik sporazumevanja? Koliko praznikov bo še potrebnih, da bo tako daleč, da bodo rekli, bilo je to leto 1920, svobodno se je vsak odločil.

Danes, ko stojimo na pragu leta 2000, bi vsekakor želeli in pričakovali, da postane tudi praznovanje tega dogodka bolj primerno času, v katerem živimo. Če si ogledamo rezultate tega 10. oktobra 1920 v našem kraju, potem bi morali vedeti, da tudi za tise, ki so se odločili drugače in v marsikaterem kraju v večini, ne bi smelo biti praznovanje tega oktobra v smislu zmagovalca in premaganega.

Zanimivo je tudi hoditi kot navadni potnik ob 10. oktobru po našem mestu Pliberk. Vidiš viseti zastavo republike Avstrije, koroško zastavo in zastavo, ki je samo rdeča in bela. Ne vem, kateri republiki bi jo prištel. Menda pa ta zastava ne bo iz dobe „Ein Reich, ein Volk, ein Führer". Do nedavnega si ob takih praznikih videl tudi take zastave, ki so imele všivane novo blago, tam kjer je prej bil kljukasti križ. Včasih smo rekli temu, ima nov gvant, kikl pa star.

KDO SE SPOMINJA 12. OKTOBRA?

Tudi 12. oktober je zapisan v naši zgodovini s krvjo. 12. oktobra je minilo 39 let, ko je bila pri Apovniku na Komlju zverinsko pobita partizanska, Domnova četa, ki je dala svoja mlada življenja za svobodo, za pravičnejši svet in da se bi tudi našemu človeku, hlapcu Jerneju, rezal boljši in večji kos kruha. Teh junakov, ki so se uprli tisočkrat močnejšemu sovražniku in se borili proti fašizmu za svobodo in zopetno človeško življenje ter enakopravnost in bratstvo med narodi, se je spominjala le peščica ljudi in prinesla nekaj jesenskih rož na kraj spomina. Te žrtve fašizma so dale svojo kri tudi za tiste, ki se danes tako širokoustijo, da so se borili za Avstrijo, v resnici pa so se borili proti njej. Ob spomeniku je gorela ena sama lučka, ki je dajala močnejši sij od sebe, kot so jo dajale vse „bakle" dva dni prej v Pliberku. Sramotno in žalostno je! Žal še vedno velja, da žrtve tistih, ki so padli za svobodo, niso tako „težke" kot onih, ki so se borili proti njim. Ni bilo nobenih pozivov ne z uradne strani, ne s strani naše skupnosti, da bi se spomnili v tem oktobru tudi ljudi, ki so pač izkrvaveli zato, da mi danes živimo v svobodi. Ali res nimamo časa gledati nazaj, je svoboda „zrasla" sama? Ob polnih trebuhih imamo pač druge probleme. Ali ne bomo enkrat še obžalovali to našo brezbrižnost in našo podivjano lakomnost!

Tudi 26. oktobra bomo praznovali, vemo pa že iz izkušenj, da ta praznik republike ni tako čislan kot 10. oktober. Le redki se ga spomnijo. Tudi zastav je običajno bore malo. Le nekaj tistih, ki se odzovejo vabilu „Fit, mach mit" se bo podalo na pot v danes lep, sončen oktobrski dan, ki je poln jesenskih lepot in ne krvav kot je bil nekoč.

RAZSTAVA GOB

Slovensko prosvetno društvo Edinost v Pliberku je priredilo pred nedavnim v kletni dvorani Posojilnice razstavo gob. Bila je to prva tovrstna razstava in tudi dosti zanimanja je bilo zanjo. Jeseni, ko je vse polno gob, Jožku Hudlu, predavatelju Rajku Stropniku in še nekaterim ljubiteljem gob, ni bilo težko nabrati nad 60 vzorcev različnih gob. Zanimivo je bilo poslušati predavatelja, saj smo spoznali več gob in ne samo lisičke, kravjake in strehe-parazole. Kljub vsej vednosti o gobah in dobrotah, ki rastejo po naših livadah, je predavatelj hudomušno rekel stari rek, da je vsako gobo, še tako dobro pripravljeno, zmešano z jajci in popoprano, najbolje vreči skozi okno. Kar seveda ne smemo jemati preveč resno.

Dogovorjeno je, da se bomo v kratkem času še bolj seznanili z gobami, ki bodo razstavljene v posojilničnih prostorih. Zanimanja za to razstavo je dosti.

DVA ŽIVLJENJSKA JUBILEJA

Pred nedavnim sta imela novoizvoljena odbora naše Posojilnice svojo prvo sejo, na kateri so v nadzornem odboru izvolili predsednika tega odbora. Po skupni seji so odborniki iz Žvabeka, Šmihela in Pliberka pripravili majhno slavje, ki je veljalo dvema našima odbornikoma.

Prvi slavljenec je bil **Stanko Vavti** iz Šmihela, ki je praznoval svojo 55-letnico. Stanka Vavtija poznamo vsi, posebno še tisti, ki smo v njegovih letih in smo živeli z njim. Stankotova pot dela za našo stvar se je začela uspešno že kar po 45. letu. Kot mladinec Zveze slovenske mladine za slovensko Koroško je aktivno deloval v njej in se v 47. letu prostovoljno vključil v mladinsko delovno brigado za gradnjo proge jugoslovanske mladine Šamac—Sarajevo. Vrnil se je odlikovan z značko „udarnik" in nadaljeval delo v mladinski organizaciji. Kmalu je sledil svojemu talentu in sodeloval v slovenski prosveti. Neštetokrat je igral in pripravil igre za razne nastope in se uveljavljal. Stanka Vavtija srečamo tudi drugod v raznih funkcijah naših organizacij in javnega življenja. Bil je dolga leta občinski odbornik in

(Dalje na 8. strani)

Počastimo padle borce proti fašizmu

Za bližnji Dan mrtvih bodo 27. in 28. oktobra 1983 zastopniki Zveze koroških partizanov in drugih organizacij polagali vence na grobove padlih partizanov širom južne Koroške. Zveza koroških partizanov prosi, da se grobovi primerno uredijo.

Osrednja spominska svečanost

bo letos v soboto 29. oktobra ob 14. uri na pokopališču v Šmarjeti pri Pliberku.

Počastimo spomin naših padlih junakov, ki so darovali življenje za svobodo v borbi proti fašizmu!

Zveza koroških partizanov

Nepričakovano umrla Heidi Janschitz

Minulo soboto je nepričakovano umrla Heidi Janschitz, ki smo jo poznali kot zavzeto raziskovalko ziljske preteklosti in sedanjosti.

Heidi se je rodila oktobra 1957 v Beljaku. Ljudsko šolo je obiskovala v Šentjurju, gimnazijo pa v Šmohorju. V Salzburgu je nato študirala germanistiko in zgodovino. Lani je zaključila svoj študij z regionalnohistorično raziskavo spodnje Zilje od leta 1848 do 1914. V tej raziskavi se je s posebno intenzivnostjo bavila tudi s problematiko Slovencev. Slovenci jo poznamo po člankih v Koroškem in Mohorjevem koledarju in Dulškem zvonu. Sodelovala je tudi pri študiji o slovenskih občinah na Zilji v okviru znanstvenih projektov v Avstriji in Sloveniji. Letos septembra je začela poučevati na gimnaziji v Tamswegu (Salzburg) in obenem nadaljevala z disertacijo. Imela je polno obetajočih načrtov in pobud . . .

V zadnjih letih je redno zahajala v slovenske organizacije, se soočala z narodnostno problematiko, zbirala podatke za svoje znanstveno-raziskovalno delo in se z iskreno vnemo zavzemala za enakopravnost slovenskega jezika v deželi. Heidi sama nam je to vedno spet dokazovala s tem, da je na lastno iniciativo začela izpopolnjevati svojo slovenščino. V slovenskem znanstvenem inštitutu se je z nami in drugod dosledno pogovarjala v materinščini, tudi če tu in tam ni zadela pravega sklona, uporabljala kako besedico v napačnem smislu, si skušala pomagati z lepo pristno ziljščino in končno s kakšno izposojenko iz nemščine. Njena vztrajnost pri tem je bila izrazita in zelo simpatična. Rada je prihajala k nam, saj nas ni vezalo le skupno znanstveno ukvarjanje z našimi problemi. Težko se bomo navadili na misel, da Heidi, tako dobrega in toplega človeka, ni več med nami!

Pogreb je bil včeraj v Šentjurju na Zilji.

M. B.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 20. oktobra 1983

Za 100 **din** dobite	12.50 šil.
Za 100 **din** plačate	15.50 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.12 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.21 šil.
Za 100 **mark** dobite	693.50 šil.
Za 100 **mark** plačate	709.80 šil.

PRIREDITVE

„Dober večer, sosed"

PRIREDITVE OB DRŽAVNEM PRAZNIKU

BOROVLJE

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na kulturno prireditev

„DOBER VEČER, SOSED"

ob avstrijskem državnem prazniku

v soboto 22. oktobra 1983, ob 20. uri v mestni hiši v Borovljah.
Sodelujejo: moški zbor SPD Borovlje, mladinska skupina Borovlje, ansambel „Drava", pevski zbor SPD „Vrtača" iz Slovenjega Plajberka, Doppelsextett Velden, Lindwurmquintett iz Celovca.

ŠENTJAKOB

Slovensko prosvetno društvo Rož vabi na prireditev

„DOBER VEČER, SOSED"

v nedeljo 23. 10. 1983, ob 19.30 uri v kulturnem domu v Šentjakobu.
Sodelujejo:
Männerchor Ma. Elend-Podgorje
Obirski ženski oktet
Gem. Chor Rosenbach/Podrožca
Mešani pevski zbor „Rož"

RADIŠE

„DOBER VEČER, SOSED"

Čas: torek 25. okt. 1983, ob 20. uri
Kraj: kulturni dom na Radišah

Sodelujejo: pevske skupine SPD „Radiše", mešani zbor in fantovski kvintet Grebinj/Gemischter Chor und Burschenquintett Griffen, tamburaška skupina SPD „Jepa-Baško jezero" iz Loč in pesnika Gustav Januš ter dr. Alois Brandstetter

DOBRLA VAS

„DOBER VEČER, SOSED — GUTEN ABEND, NACHBAR"

Prireditelj: SPD „Srce"
Čas: nedelja 23. oktobra 1983, ob 20.00 uri
Kraj: kulturni dom v Dobrli vasi
Sodelujejo:
Tigringer Quartett
Suški oktet
Doppelquartett Görtschitztal
MePZ „Srce"
Pokroviteljstvo:
dež. posl. župan Josef Pfeiffer

ŽELEZNA KAPLA

„DOBER VEČER, SOSED"

ob avstrijskem državnem prazniku

Prireditelj: SPD „Zarja"
Čas: torek 25. okt. 1983, ob 20. uri
Kraj: farna dvorana v Žel. Kapli

Sodelujejo: MoPZ SPD „Trta" iz Žitare vasi, Obirski ženski oktet, Singgemeinschaft Rechberg/Rebrca, Gemischter Chor Eisenkappel/Železna Kapla, MePZ in MoPZ SPD „Zarja" iz Železne Kaple

ŠENTJANŽ

„DOBER VEČER, SOSED"

Čas: torek 25. okt. 1983, ob 20. uri
Kraj: kinodvorana na Bistrici v R.
Sodelujejo: Gemischter Chor Maria Rojach, moški pevski zbor iz Žabnic - Italija, moški pevski zbor SPD „Kočna" iz Sveč, tamburaška skupina SPD Šentjanž

GLOBASNICA

KONCERT HRVAŠKIH IN ITALIJANSKIH PESMI

Prireditelj: SKD v Globasnici
Čas: sobota 22. okt. 1983, ob 20. uri
Kraj: pri Šoštarju v Globasnici
Gostuje: MePZ Andrija Patricij iz Cresa

OBIRSKO

JESENSKI IZLET

Prireditelj: SPD „Obir"
Čas: sobota 22. oktobra 1983
Odhod: ob 6.00 uri od Kovačeve gostilne na Obirskem. Pristopite pa tudi lahko ob 6.30 uri na Esso-črpalki Po bo vodila v Ljubljano in njeno bližnjo okolico.
Prijave sprejema: Nužej Furjan na posojilnici v Železni Kapli.
Cena: 250 šil.
Potreben je veljaven potni list.

SELE

Tečaj za zakonce in družine

„ČLOVEŠKI TEMELJI ZAKONSKE IN DRUŽINSKE SREČE"

Prireditelja: Referat za družine in KPD „Planina" v Selah
Kraj: v farnem domu v Selah
Čas: sobota 29. 10. 1983 (14.00—18.00)
nedelja 30. 10. 1983 (7.00 sv. maša 9.00—12.00, 12.30 kosilo, 15.00—17.00)
Predavatelja: Dr. Metka Klevišar
Dr. Marjan Šef

DUNAJ

DUNAJSKI KROŽEK

Čas: petek 21. 10. 1983, 19.00 c. t.
Kraj: Gasthaus Weidinger, Wien IV, Danhausergasse 3 (tel. 65 56 97)
Program
1 skupna večerja
2 glavni urednik dr. Reginald Vospernik, Podravlje PREDSTAVITEV NOVE REVIJE „CELOVŠKI ZVON" — RAZGOVOR
3 dipl. inž. Franc Kattnig spregovori kot vodja Mohorjeve založbe v Celovcu o njenih letošnjih publikacijah
4 družabni del
Organizacijski prispevek: šil. 120.—

DOBRLA VAS

PRIREDITEV MLADIH VARČEVALCEV

Prireditelji: Posojilnica Dobrla vas s poslovalnicama Škocijan in Št. Primož
Kraj: kulturni dom v Dobrli vasi
Čas: sreda 26. okt. 1983, ob 15.00 uri
Nastopajo otroške skupine iz okolice s petjem in plesom.
Vabljeni otroci, mladina in starši!

SREČANJE MLADINSKIH ZBOROV

Prireditelj: Krščanska kulturna zveza v Celovcu
nedelja 30. oktobra 1983, ob 14.30 uri v kulturnem domu v Ledincah
Nastopajo: Otroške in mladinske skupine iz Roža in Zilje
nedelja 6. novembra 1983, ob 14.30 uri v kulturnem domu v Št. Primožu
Nastopajo: Otroške in mladinske skupine iz Podjune

SELE

KONCERT

Prireditelj: Pevsko društvo Sele
Čas: ned. 23. okt. 1983, ob 14.30 uri
Kraj: farna dvorana v Selah
Nastopa: MoPZ „Lira" iz Kamnika

PLIBERK

PEVSKO SREČANJE

Prireditelj: MePZ „Podjuna-Pliberk"
Kraj: dvorana pri Schwarzlnu v Pliberku
Čas: sobota, 29. okt. 1983, ob 20. uri
Nastopajo: mešani študentski pevski zbor iz Kamnika, Gemischter Chor Leiburg, MePZ „Podjuna-Pliberk"

ŽELUČE

Močno je pretresla vso okolico vest, da je nenadoma umrl na svojem dopustu na Jadranskem morju v starosti 64 let, Gregor Reichmann, p.d. Ravbarjev oče, iz Želuč pri Bilčovsu. Priljubljenega kmeta iz Želuč, ki se je rodil pri Pvažicu v Kajzazah, so položili k zadnjemu počitku 5. oktobra na pokopališču v Bilčovsu. Pogrebne obrede je vodil domači župnik Leopold Kassl, pesmi slovesa pa je zapel domači moški zbor pod vodstvom Jožka Boštjančiča.

Žalujoči ženi Antoniji, otrokom in sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje.

BOROVLJE

Pred kratkim so na boroveljsko pokopališče štev. pogrebci spremljali na njegovi zadnji poti boroveljskega puškarja Josefa Fridla. Zavedni Slovenec, ki se je septembra 1944 priključil narodnoosvobodilni borbi, je dolga leta bil zaposlen pri znani puškarski družini Borovnikov. Ob odprtem grobu so Josefu Fridlu zapeli pesmi žalostinke Selski pevci pod vodstvom Mire Oraže.

Žalujoči ženi in sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje.

ŠKOFIČE

Župnika Aloisa Nadraga iz Škofič ni več. Številni občani in verniki so ga zadnjo soboto spremili na njegovi zadnji poti na škofiško pokopališče. Narodno zavedni sin Zilje (rodil se je pri Šentlenartu pri sedmih studencih) je kot duhovnik prišel v Škofiče že sredi 20. let. Župnika so nacisti zasledovali ter ga spravili v koncentracijsko taborišče od koder se je vrnil zelo izmučen. Kljub svoji visoki starosti (86 let) je še do zadnjega opravljal svoj duhovniški poklic. Ob odprtem grobu so številni zastopniki javnega in političnega življenja spregovorili besede slovesa, domači cerkveni pevski zbor pod vodstvom Tonija Umeka in MGV Schiefling pa sta se poslovila od župnika Nadraga s slovenskimi in nemškimi žalostinkami.

SPD „Drabosnjak“ slavilo 80-letnico obstoja

To je bila svojevrstna proslava, taka kakršnih sicer nismo vajeni. Spored je bil kratek in jedernat. Lahko rečemo, da so se prosvetaši SPD „Drabosnjak“ na Kostanjah odločili za povsem novo pot, ko so pripravljali slavnostno proslavo 80-letnega obstoja svojega društva. Za vzor so si postavili Andreja Šusterja-Drabosnjaka, katerega ime nosi kostanjško društvo od njegove obnovitve po letu 1945. Tako so „Drabosnjakovi komedijanti“ naštudirali kabaretski spored s pantonimami — in pri občinstvu v hipu našli dober odziv. To so bili izredno domišljeni in dobro podani vložki, ki so hkrati tvorili tudi povezavo med ostalimi točkami sporeda.

Enourni spored je tekel brezhibno in skladno z nastopi mešanega pevskega zbora „Mojcej“ in moškega pevskega zbora SPD iz Borovelj. Prvega je vodil Miro Kernjak, drugega pa Roman Verdel. Tako prvi kot drugi zbor je presenetil z visoko pevsko kvaliteto, za kar so nastopajoče pevke, pevci, solisti in seveda tudi zborovdje s strani občinstva bili nagrajeni z navdušenim aplavzom. Zbora sta izvajala znane slovenske narodne in umetne pesmi, ki vedno znova ogrejejo srca poslušalcev.

V slavnostni dvorani občinske hiše v Vrbi pa je njihov nastop bil tembolj dragocen, ker so prišli, da skupno s kostanjškimi prosvetaši počastijo 80-letni obstoj njihovega društva. Tudi občinstvo je prišlo od blizu in daleč in jubilejnemu društvu izkazalo svojo solidarnost. Veseli nas, da smo med publiko videli tudi župana občine Vrba dipl. inž. Petritscha, predsednika NSKS dr. Matevža Grilca, predsednika Slovenske prosvetne zveze Valentina Polanška ter predsednika Krščanske kulturne zveze dr. Janka Zerzerja, bivšega ravnatelja slovenske gimnazije dvornega svetnika dr. Pavla Zablatnika in druge.

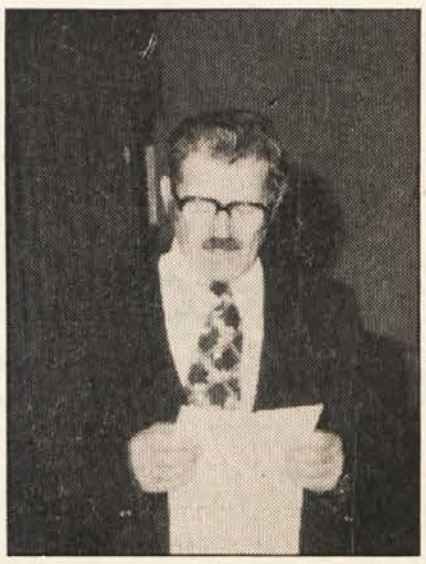

Janez Lesjak, predsednik SPD „Drabosnjak“

Predsednik jubilejnega društva Janez Lesjak je v svojem kratkem govoru orisal pot SPD „Drabosnjak“ in povedal, da so na Kostanjah že pred 80 leti čutili potrebo po organiziranem kulturnem delovanju. Lesjak pa je tudi poudaril, da je delovanje na področju jezikovne meje zaradi intenzivne ponemčevalne politike s strani naših narodnih nasprotnikov bilo izredno težko, kar je privedlo do večkratnih prekinitev kulturne dejavnosti na Kostanjah. Kljub temu pa društvo „Drabosnjak“ lahko gleda na dokaj uspešno kulturno dejavnost. Posebno v povojnih letih je na Kostanjah bilo na kulturnem področju zelo živahno. Posebej je treba omeniti dramsko dejavnost, zlasti uprizarjanje Drabosnjakovih iger. Z velikim uspehom so v povojnih letih Kostanjčani uprizorili Žižkovo Miklovo Zalo in z le-to gostovali tudi v drugih krajih Koroške. Tu ne gre prezreti odličnih uprizoritev igre Vrnitev, Begunka, Mati in drugih. Potem so tu še številni posnetki Drabosnjaka za slovenske oddaje koroškega radia. Vse to in še marsikaj smo v predsednikovih izvajanjih pogrešali. Lesjak se je pač bolj omejil na delovanje društva po njegovi zadnji obnovi, do katere je prišlo s pomočjo Slovenske prosvetne zveze. V teh zadnjih letih je SPD „Drabosnjak“ s trudom in mnogo požrtvovalnosti razvilo razmeroma pestro dejavnost. Spet je prišlo do igranja Drabosnjakovih iger in odlomkov iz le-teh. Svoj višek so Kostanjčani na tem področju brez dvoma dosegli z uprizoritvijo Pasijona in tako po 50 letih spet privabili številne obiskovalce, da so prišli na Kostanje oz. Zgornjo vas, kjer so potekale predstave tega znanega koroškega bukovnika. V tem času je društvo „Drabosnjak“ s pomočjo obeh osrednjih kulturnih organizacij prišlo tudi do svoje društvene dvorane, oz. doma, katerega pa bo treba še primerno urediti. Lesjak je v svojem govoru omenil tudi politično dejavnost društva, da je po njegovi zaslugi spet prišel v občinski odbor predstavnik slovenske narodne skupnosti. Zdaj društvo razvija tudi likovno dejavnost, dela z mladino, kar daje upanje, da bo na Kostanjah slovenska kultura še dolgo živela. Lesjak je zato upravičeno ovrgel znano Lemischevo izjavo, češ, zdaj imajo le še za eno življenjsko dobo časa, pa bo dežela povsem ponemčena!

„Drabosnjakovi komedijanti“

Morda je tudi to bil eden izmed motivov, da so se Kostanjčani odločili za tako vrste proslavo, namreč brez velikih govorov in čestitk, ampak da z delom izpričajo svojo prisotnost — in da mladi „komedijanti“ korajžno stopajo po stopinjah Drabosnjaka — seveda ne v smislu zastarelih oblik dela, ampak da s povsem novimi metodami opozorijo nase. In prav je tako, danes je zlasti mladino moč pridobiti le na osnovi sodobnih metod kulturnega udejstvovanja. Tako smo sprejeli tudi nastop „Drabosnjakovih komedijantov“ s Kostanj, ki so z humorjem in mladostnim zanosom očrtati jubilej svojega društva in s tem odločno izpričali, da stopajo v novo obdobje kulturnega delovanja na Kostanjah.

Vsem, ki so prispevali k temu, da je jubilejna proslava 80-letnice SPD „Drabosnjak“ na Kostanjah uspela, čestitamo, posebno Moniki Zeichen, ki je pripravila prispevek domačinov. Naj ob koncu omenimo še lepo razstavo Veronike Zeichen in Hanzija Dragaschniga, ki sta v okviru jubileja razstavljala v občinski hiši svoje slike na steklo oz. voščene figure. Tudi njima vse priznanje!

Pevski zbor „Mojcej“

Pevski zbor SPD Borovlje

ŠTEFKA VAVTI

Problemi in možnosti rešitve

gospodarskega položaja v obrobnih predelih

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Ti pojavi so, kot smo že videli, spremenili tradicionalno strukturo, za katero je bilo predvsem značilno, da je bila še manj odvisna od centrov in avtonomna v preskrbi z vsakdanjimi potrebščinami. Kmečki in predelovalni obrati so izdelovali in pridelovali proizvode, ki so jih domačini potrebovali, vendar ne za tuji trg in izvoz.

Gospodarski razvoj na podeželju in v obmejnih krajih sicer zaradi naselitve večjih podjetij in pospeševalnih ukrepov še dolgo ni dosegel življenjske ravni večjih mest, vendar se je življenjska kvaliteta v zadnjih letih nekoliko izboljšala. To se kaže na primer v dejstvu, da je na podeželju veliko ljudi začelo graditi hiše; s tem se je spremenila tudi slika na vasi: poleg starih kmečkih hiš so nastale številne nove enodružinske hišice.

Ta razvoj vendar velja le za minula leta gosp. rasti in napredovanja, medtem ko so v času gospodarske stagnacije in nazadovanja spet začeli nastajati večji problemi. Zakaj?

Obrati in podjetja, ki so se naselili v naših krajih, proizvajajo predvsem izdelke za izvoz, izdelke, ki se lahko prodajo v „dobrih časih“ (odvisni so torej od konjunkture, kot na primer tekstilna industrija, lesna predelava ipd.), ki pa v času gospodarskega nazadovanja zaradi konkurence na mednarodnem trgu ne najdejo odjemalcev. Podjetja so bila naseljena po zakonitostih kapitalistične družbe, v kateri sta najvažnejša dva dejavnika:

— rentabilnost in

— doseganje čimvečjih dohodhov (dobičkov) za podjetnika.

Ker je na podeželju na razpolago dosti delovne moči, ki je zaradi slabe kvalifikacije in medsebojne konkurence cenejša od delovne moči v večjih mestih, je bila rentabilnost podjetij v preteklih letih zagotovljena — to pa seveda samo tako dolgo, kakor dolgo je bila zagotovljena tudi prodaja. V času gospodarske krize pa nastajajo problemi pri prodaji, investicije v novo tehnologijo (stroje itd.) niso več rentabilne, zato se podjetja, ki so bila naseljena na podeželju, spet opuščajo.

Medtem se je spremenila tudi struktura zaposlenosti na podeželju. Prebivalci se ne morejo več preživljati sami (opuščeni kmečki in rokodelski obrati), posameznik je postal odvisen od dohodkov, ki jih je dobival kot delavec v podjetju — zato naraščajoči problem brezposelnosti te kraje posebno prizadene. Podeželjski kraji so postali „kolonije“ večjih mest, padli so v odvisnost od tujega kapitala, ta odvisnost pa povzroča v času gospodarskega nazadovanja novo revščino.

4. OBROBNI PREDELI — „DEŽELE V RAZVOJU“

Te zakonitosti in njih posledice nujno silijo v primerjave s položajem dežel v razvoju, ki so v času kolonizacije prišle v gospodarsko odvisnost od industrijskih držav in se iz te obveznosti same ne morejo več izmotati. Razvojna pomoč s strani industrijskih držav pa je podobna pospeševalnim ukrepom, ki jih nudijo večji centri pri nas na podeželju — ti ukrepi konec koncev vodijo v še večjo odvisnost.

Zaradi cenejše delovne sile in izobilja surovin veliki koncerni gradijo svoje podružnice v deželah tretjega sveta, seveda v prid lastnim gospodarskim interesom in lastnemu gospodarskemu razvoju. Kakor dolgo dežele v razvoju ostanejo v tej odvisnosti, se pravi, da delajo to, kar drugi želijo, ne glede na lastne gospodarske zmogljivosti, na lastne gospodarske interese, pa vsebolj obubožajo, se zadolžijo, zlasti še v času svetovne gospodarske krize, kot jo trenutno doživljamo.

Izhod iz te slepe ulice bodo tako dežele v razvoju kot tudi pri nas obrobna območja našli tedaj, ko bodo spregledali gospodarske mehanizme in spoznali svojo odvisnost od interesov drugih. Ko se bomo zavedeli lastne gospodarske moči, lastnih interesov in zmožnosti in bomo začeli v to smer tudi ukrepati, bomo našli pot k emancipaciji; potem bomo zmožni videti lastno odgovornost, potrebo aktivnega in solidarnega nastopanja v javnosti, za naše interese, za možnosti, ki jih nam nudi naš gospodarski položaj, naše socio-ekonomske strukture.

Vse preveč smo navajeni avtoritarnih patriarhalnih struktur, po katerih politiki odločajo, medtem ko se „navadni“ državljan nikdar ni učil soodločanja. Kot patriarh ne prenese kritičnega podanika, tako tudi naš sistem ne prenaša kritičnega (samokritičnega), samozavestnega in kompetentnega državljana, ki bi sam bil zmožen odločati o tem, kar ga prizadene — zato ga tudi ne privzgaja. Samoupravljanje in (so)odločanje pa zahteva sposobnosti, kot so kritičnost, samozavest, zaupanje v lastno moč, solidarnost z drugimi.

Obrobna območja, ki so postala v zadnjih letih gospodarsko vsebolj odvisna od večjih centrov, bi morala najti nove poti za rešitev gospodarskih problemov. Medtem ko se je gospodarska zapostavljenost doslej „zdravila“ s takimi ukrepi, ki so privedli prizadeta območja v še večjo krizo (nekritično naseljevanje podjetij, ki spravljajo naše kraje v večjo odvisnost od industrijskih centrov, od izvoza v inozemstvo itd.), bomo morali v bodoče skupno iskati poti, ki nam bodo omogočale samostojen (avtonomen) razvoj, ki bodo pomagale zmanjšati odvisnost od centrov, na primer s tem, da bomo izdelovali blago, za katero imamo kupca doma, da bomo sploh bolj gledali na domače potrebe in povpraševanje; po drugi strani pa tudi kupovali domače izdelke, tudi če so nekoliko dražji.

(Se nadaljuje)

VARČEVANJE

včeraj, danes in jutri

najboljše **zavarovanje**

Posebno

v „tednu varčevanja“ od 24. do 31. oktobra 1983
in ob Svetovnem dnevu varčevanja 31. oktobra 1983

pričakujejo rojake in prijatelje
naše domače

POSOJILNICE

V A R Č E V A N J E V
A R Č E V A N J E V A
R Č E V A N J E V A R
Č E V A N J E V A R Č
E V A N J E V A R Č E
V A N J E V A R Č E V
A N J E V A R Č E V A
N J E V A R Č E V A N
J E V A R Č E V A N J
E V A R Č E V A N J E

BILČOVS
BOROVLJE
CELOVEC
DOBRLA VAS
s poslovalnicama
SINČA VAS in
ŠENTPRIMOŽ
GALICIJA
GLINJE
s poslovalnicami
PODLJUBELJ
SELE
ŠMARJETA V ROŽU
GLOBASNICA
HODIŠE
ŠT. JAKOB V ROŽU
ŠT. JANŽ V ROŽU
KOTMARA VAS
LEDINCE
s poslovalnico
BAČE

LOČILO
MARIJA NA ZILJI
PLIBERK
s poslovalnicama
ŠMIHEL PRI PLIBERKU
in ŽVABEK
PODRAVLJE
RADIŠE
ŠKOCIJAN
ŠKOFIČE
ŠTEBEN PRI BELJAKU
VELIKOVEC
s poslovalnico
DJEKŠE
ZILJSKA BISTRICA
ŽELEZNA KAPLA
s poslovalnico
MIKLAVČEVO

in

ZVEZA SLOVENSKIH ZADRUG

Celovec, Pavličeva 5-7

in njena poslovalnica
Beljak, Kaiser-Josef-Platz 6

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 21. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Ozvezdja — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Mož in žena — 12.10 Za prijatelje rož — 12.15 Popotovanje po južni Toskani — 13.00 Poročila — 17.25 Risanka — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zadeva za dva — 21.15 Modna revija — 21.20 Varnost v prometu — 22.20 Nočni studio — 23.25 Poročila.

SOBOTA, 22. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Slike iz Avstrije — 11.00 Družinski obzornik — 11.30 Dopoldanski koncert — 13.00 Poročila — 14.30 Glas hrepenenja — 16.00 Iz parlamenta — 17.00 Otroci za otroke — 17.30 Zgodba o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tedenski pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Zdaj se začne — 22.05 Šport — 22.35 Streljanje.

NEDELJA, 23. 10.: 11.00 Koncert — 12.25 Starši, otrok, dnevnik — 14.35 Romeo in Julija — 16.45 Lutkovno gledališče — 17.10 Don in Peter — 17.15 Tehnika za otroke — 17.40 Prometna vzgoja za otroke — 17.45 Seniorski klub — 18.30 Srečanje z živalmi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Življenjske črte — 22.00 Šport — 22.20 Srečko Kosovel — 22.50 Poročila.

PONEDELJEK, 24. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Tramvaj — 9.30 Prosimo, k mizi — 10.00 Obličje stoletij — 10.30 Glas hrepenenja — 12.00 Iz parlamenta — 13.00 Poročila — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti, preprečujmo nezgode — 17.30 Medvedi so se sprostili — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tridentinska dežela — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Šport — 21.05 Čarovnik — 22.20 Poročila.

TOREK, 25. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Železnica — 9.30 Angleščina — 10.00 Avstrijska nevtralnost — 10.30 Mini krilo in kronski dragulji — 12.15 Šport — 13.00 Poročila — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 K mednarodnemu letu komunikacij — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrie — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Prizma — 21.00 Astoria — 22.50 Poezia kulinarično — 23.20 Poročila.

SREDA, 26. 10.: 9.30 Sveta dediščina — 14.50 Ljubi Avguštin — 16.20 Pomorski vagabundi na velikem potovanju — 18.00 Iz življenja v bolnišnici — 19.00 Slike iz Avstrije: Koroška — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Življenjske črte.

ČETRTEK, 27. 10.: 9.00 Poročila — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska oddaja — 10.15 Kmetje danes — 10.30 Aleksander, življenjski umetnik — 12.15 Seniorski klub — 13.00 Poročila — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti, preprečujmo nezgode — 17.30 Pustolovščine v Novi Zelandiji — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pogled v lonec — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zmožnemu pripada svet — 22.05 Usoda posvojenih otrok — 22.50 Šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 21. 10.: 16.15 Iz parlamenta — 17.30 Srašni otrok, dnevnik — 18.00 Galerija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dežela gora — 21.00 Očarljivo raziskovanje — 21.15 Modna revija — 21.20 Politika v petek — 22.20 Ladja obsojencev — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 22. 10.: 14.00 Športno popoldne — 16.30 Počitnice po notah — 17.00 Ljuba družina — 17.45 Živali iščejo dom — 18.00 Zadeva za ljudskega odvetnika — 18.25 Nogomet — 19.00 Za prijatelje filma — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Sto let Metropolitanske opere.

NEDELJA, 23. 10.: 14.00 Športno popoldne — 17.45 Svetovno potovanje — 18.30 Mladinski obzornik — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Mini krilo in kronski dragulji — 21.45 Dynasty — 22.30 Zaključek igralskega tečaja — 23.00 Sto mojstrovin — 23.10 Poročila.

PONEDELJEK, 24. 10.: 18.00 Perspektive — 18.30 Aerobika za družino — 18.45 Risanka — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dobri angel — 21.05 Bolna demokracija ob Bosporu — 21.50 Poročila — 22.20 Smash Palace, novozelandski film.

TOREK, 25. 10.: 17.45 Kmetje danes — 18.30 Aerobika za družino — 18.45 Risanka — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Svoječasno — 21.05 Dallas — 21.50 Poročila — 22.20 Obračun dveh.

SREDA, 26. 10.: 15.00 Mladina, daj mir — 17.00 Jeunesse Gala — 18.30 Pet pred dvanajsto — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Josef Meinrad bere Albina Luciana — 20.15 Domovina in materinska šala — 21.45 Mrtveci globoko spijo — 23.35 Sto mojstrovin — 23.45 Poročila.

ČETRTEK, 27. 10.: 17.45 Šolska oddaja — 18.00 Na poti po Avstriji — 18.30 Aerobika za družino — 18.45 Risanka — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Pesmi za vinsko trgatev — 21.50 Poročila — 22.20 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 21. 10.: 8.50 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Čez tri gore: Ljubljanski oktet — 17.55 Modro poletje — 18.25 Obzornik — 18.40 Otroške nalezljive bolezni — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zgodovina Slovencev v filmskih freskah — 20.45 Ne prezrite — 21.00 TV kviz — 22.05 Dnevnik — 22.20 Babilon.

SOBOTA, 22. 10.: 8.00 Poročila — 8.05 Pedenjžep — 8.35 Z besedo in sliko — 8.50 Modro kot pisano — 9.20 Mali svet — 9.50 Zemljepisne posebnosti — 10.45 Otrok in promet — 11.05 Zgodovina Slovencev v filmskih freskah — 11.45 Poročila — 16.55 Poročila — 17.00 Košarka — 18.25 Planet opic — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Kavboj brez miru, ameriški film — 21.35 Zrcalo tedna — 22.55 Poročila.

NEDELJA, 23. 10.: 9.25 Poročila — 9.30 Otroška matineja — 10.20 Modro poletje — 10.50 Fantje s Hill Streeta — 11.40 Oddaja za stik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Poročila — 15.55 Glasbeni oder: Lola Novakovič — 16.25 Poročila — 16.30 Naš kraj: Kapela — 16.45 Športna poročila — 17.00 Doma pred temo, ameriški film — 19.10 Risanka — 19.25 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 13. julij — 20.55 Športni pregled — 21.25 Z besedili Srečka Kosovela — 21.55 Poročila.

PONEDELJEK, 24. 10.: 8.50 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Modro kot pisano — 17.55 Človek in okolje — 18.15 Morje, zakladnica bogastva — 18.25 Podravski obzornik — 18.45 Glasba za mlade — 19.15 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Razvojna pot Žnidarja Bora, drama — 21.15 Oddaja o znanosti — 22.15 Dnevnik.

TOREK, 25. 10.: 8.50 TV v šoli — 14.10 Šolska TV — 15.10 Nogomet — 17.45 Poročila — 17.50 Z besedo in sliko — 18.00 Ansambel Kolo — 18.25 Gorenjski obzornik — 18.40 Aqua, jugoslovanski kratki film — 18.50 Knjiga — 19.05 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 V tretjem rajhu — 20.50 Aktualno — 21.35 Pesem giba — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 26. 10.: 8.50 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Ciciban dober dan — 17.55 Mladinski pevski zbori — 18.25 Zasavski obzornik — 18.40 Mostovi — 19.10 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Portret poročene žene, mehiški film — 21.40 Miniature: Mlini ob Krki — 21.55 Dnevnik.

ČETRTEK, 27. 10.: 8.50 TV v šoli — 16.30 Šolska TV — 17.30 Poročila — 17.35 Zemljepisne posebnosti — 18.25 Dolenjski obzornik — 18.40 Mladi za mlade — 19.10 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Tednik — 21.00 Tarče Mikea Androsa — 21.45 Dnevnik.

Slovenski VESTNIK
Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.
Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, teleks 42 20 86 sindok a.
Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50.
Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 21. 10.: 14.10 Obzornik — Kar po domače.

SOBOTA, 23. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 23. 10.: 7.05 Duhovna misel — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 24. 10.: 14.10 Obzornik — Slovenski glasbeni umetniki.

TOREK, 25. 10.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Obzornik — Skladbe za deco — Otroci, poslušajte.

SREDA, 26. 10.: 7.05 Ob državnem prazniku (ponovitev iz l. 1968).

ČETRTEK, 27. 10.: 14.10 Obzornik — Mladinska oddaja.

SREČANJE MLADINSKIH ZBOROV

Prireditelj: Krščanska kulturna zveza v Celovcu

nedelja 30. oktobra 1983, ob 14.30 uri v kulturnem domu v Ledincah
Nastopajo: Otroške in mladinske skupine iz Roža in Zilje

nedelja 6. novembra 1983, ob 14.30 uri v kulturnem domu v Št. Primožu
Nastopajo: Otroške in mladinske skupine iz Podjune

Na ogled razstave sakralnega risbarstva v Vili Manin v Pasarjanu pri Vidmu in na obisk rojakov v Benečiji vabi KKZ.

Čas: 26. oktobra 1983. Prispevek za vožnjo 200 šil. Prijave sprejema in podrobnejše informacije daje KKZ, Viktringer Ring 26, 9020 Celovec

Slovenska osrednja organizacija išče sodelavca(ko) za tajništvo.
Pogoji:
znanje obeh deželnih jezikov, matura na Slovenski gimnaziji in/ali zaključek dvojezičnega abiturientskega tečaja, organizacijske sposobnosti ter dokazano sodelovanje pri slovenskih društvih.
Pismene prošnje z življenjepisom pošljite na upravo Slovenskega vestnika, St. Ruprechterstr. 19/IV, 9020 Celovec pod šifro „10-1983“.

GUME ZA AVTOMOBIL dobite ugodno v Kranju.
Kje?
Pri gumarskem tehniku BOLTE JOŽETU.
Prodaja — vulkanizacija — centriranje — montaža gum — avtopralnica.
64000 KRANJ, Staneta Žagarja 58 c, tel. 03 064 — 24 5 63

Uresničevanje pravic narodnosti

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

e) Raziskovalna in študijska dejavnost

Za proučevanje in narodnostni obstoj ima pomembno funkcijo raziskovalna dejavnost. V ta namen je v Sloveniji ustanovljen Inštitut za narodnostna vprašanja, ki proučuje teorijo in prakso manjšinske zaščite doma in v svetu, problematiko narodnosti v Sloveniji in SFRJ, pa tudi delo v mednarodnih organizacijah, ki se ukvarjajo z narodnostnimi in sorodnimi problemi. Delavci inštituta dajejo strokovna pojasnila, mnenja in ekspertize, izdajajo poseben bilten in posebno dokumentacijo za študijske potrebe in različne uporabnike.

V zadnjih letih je Inštitut za narodnostna vprašanja pripravil več zapiskov, študij in elaboratov o problematiki narodnosti v Sloveniji (npr. o slovensko- madžarski dvojezičnosti, o šolstvu v italijanskem jeziku idr.).

Pomembno vlogo pri raziskovanju in ugotavljanju razmer in položaja pripadnikov narodnosti je v okviru svojih raziskovalnih taborov, predvsem v Pomurju, opravil v zadnjih letih Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, ob njem pa še Filozofska fakulteta ter Inštitut za sociologijo in filozofijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, zlasti še z nalogo „Dvojezičnost in družbena mobilnost pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji“. Pripomniti pa kaže, da je narodnostna problematika še vedno premalo upoštevana v raziskovalnih projektih znanstvenih institucij in tudi razen omenjenih inštitutov drugi premalo vključujejo v proučevanje tega področja.

f) Financiranje posebnih potreb narodnosti

Ob skrbi za razvoj vzgoje in izobraževanja, tiska in drugih sredstev obveščanja narodnosti ter kulturno-prosvetne dejavnosti obeh narodnosti nalaga ustava republiki, samoupravnim interesnim skupnostim in občinam tudi obveznosti materialne narave za pokritje teh stroškov. SR Slovenija zagotavlja potrebna sredstva za te namene v proračunu SRS. Tako se iz proračunskih sredstev financirajo dvojezično poslovanje občinskih in republiških upravnih ter pravosodskih organov, samoupravne interesne skupnosti za prosveto in kulturo narodnosti (funkcionalni stroški), politično informativna dejavnost obeh narodnosti (založba Edit, Italijanska drama in unija skupaj s SR Hrvatsko). Prav tako prispeva republiški proračun polovico sredstev za investicije v narodnostno šolstvo. Druge stroške kulture ter vzgoje in izobraževanja pokrivajo ustrezne samoupravne interesne skupnosti prizadetih občin in republike.

g) Delovanje organov narodnosti

V vseh petih narodnostno mešanih občinah so pripadniki narodnosti skladno z določili 251 člena ustave in statutov občin ustanovili samoupravne interesne skupnosti za prosveto in kulturo narodnosti. Te posebne samoupravne interesne skupnosti obravnavajo in odločajo o vprašanjih vzgoje in izobraževanja v materinem jeziku, kulture, narodnostnega tiska in založniške dejavnosti, stikov z matičnim narodom ter o drugih pomembnih vprašanjah, ki so posebnega pomena za nadaljnji razvoj obeh narodnosti. Sestavljajo jih delegati, ki so izvoljeni po teritorialnem načelu iz vrst pripadnikov narodnosti v narodnostno mešanih krajevnih skupnostih, in delegati organizacij združenega dela, ki so izvajalke programa in opravljajo dejavnosti za pripadnike narodnosti (npr. šole, založbe, knjižnice, sredstva obveščanja idr.). Občinske samoupravne interesne skupnosti so tudi medsebojno povezane: na Obali združene v obalno skupnost, v Pomurju pa imajo oblikovan poseben koordinacijski odbor. Vse skupščine samoupravnih interesnih skupnosti so imele na dnevnem redu pomembna vprašanja v zvezi z uveljavljanjem posebnih pravic, kot so: programi kulturne dejavnosti narodnosti, informacijska sredstva, poimenovanje ulic, dvojezično poslovanje, šolstvo idr. Sodelovale so kot poseben, četrti zbor na skupnem zasedanju pristojne občinske skupščine skupaj z drugimi zbori, prav tako pa so posamezna vprašanja obravnavale skupaj s skupščinami občinskih samoupravnih interesnih skupnosti za kulturo, vzgojo in izobraževanje in otroško varstvo. Po tej poti se vse bolj uveljavljata italijanska in madžarska narodnost kot subjekt in skupaj z večinskim narodom hitreje in dosledneje razrešujeta vprašanja, ki so pomembna za njun narodnostni obstanek in razvoj.

Za obravnavo vprašanj, ki zadevajo narodnostni značaj, položaj, pravice in razvojne možnosti italijanske in madžarske narodnosti, pa ustava nalaga v svojem 370. členu ustanovitev posebne komisije za narodnosti skupščine SRS. Podobne komisije za narodnosti delujejo tudi v občinskih skupščinah, ki so narodnostno mešane. Komisije delujejo v paritetnem sestavu, sestavljene so iz enakega števila delegatov narodnosti in slovenskega naroda. Spremljajo izvajanje določil ustave oziroma občinskih statutov, sodelujejo z družbenimi dejavniki, ki se ukvarjajo z narodnostno problematiko, in opravljajo naloge v zvezi z reševanjem problemov, ki zadevajo narodnosti.

4. Narodnosti — most in aktiven dejavnik dobrososedskih odnosov ter povezovanja z matičnim narodom.

Zaradi pospeševanja kulturnega in jezikovnega razvoja narodnosti SR Slovenija posebej podpira razvoj stikov med italijansko in madžarsko narodnostjo ter njunima matičnima narodoma.

Tudi skupščina SR Slovenije je aprila 1977 ob sprejemu stališč, sklepov in priporočil o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njunih pripadnikov v naši republiki podčrtala pomembnost politike razvijanja dobrih sosedskih odnosov in odprtih meja, vseavstrijskega sodelovanja s sosednjima državama, ki sta državi matičnih narodov italijanske in madžarske narodnosti, zlasti v obmejnih območjih na Obali in v Pomurju, ter vlogo narodnosti v teh procesih.

Na področju sodelovanja z matičnima narodoma so že doseženi pomembni rezultati. Predvsem se na ta način obe narodnosti izražata tudi kot subjekta mednarodnega delovanja SFRJ in SR Slovenije.

Narodnosti sta po določilih ustave enakopravni s slovenskim narodom, tako kar zadeva njun družbeni položaj v celotnem sistemu samoupravnih pravic in dolžnosti, kakor glede skrbi za lastne posebne pravice in interese, kamor spada tudi pravica povezovanja in stikov z institucijami in organi matičnih narodov. Pri tej je izjemnega pomena odgovornost in skrb večinskega naroda, ki mora omogočati in olajševati samopotrditev narodnosti v odnosih z matičnim narodom. Na drugi strani pa narodnosti z lastno aktivnostjo razvijata in ohranjata stike z matičnima narodoma v Republiki Italiji in Ljudski republiki Madžarski, kar je hkrati njun prispevek k ohranitvi in utrditvi njunega vsestranskega razvoja in samobitnosti. Stiki in vse oblike sodelovanja prispevajo tudi k sožitju in prijateljstvu, večjemu medsebojnemu poznavanju in zaupanju, vse boljšim sosedskim odnosom in krepitvi miru.[11]

Geza Bačič

(Dalje prihodnjič) (Teorija in praksa)

11 Geza Bačič: Narodnosti — most in aktivni učitelj dobrososedskih odnosov, Naptar 1980 — Koledar madžarske narodnosti, Lendava 1980, stran 37.

KOROŠKI MIROVNI TEDEN:

Oboroževanje ubija tudi brez vojne

Vse priprave minulega koroškega mirovnega tedna so bile usmerjene na mobilizacijo za sobotni mirovni pohod na Dunaju. V Beljaku so prisluhnili furlanskemu mirovnemu aktivistu Pieru Fontaniniju, ki je govoril o nakopičenem jedrskem in drugem orožju v sosednji deželi Furlaniji, socialistična mladina je govorila o vlogi SP v mirovnem gibanju, katoličani so gledali filme o Martinu Lutherju Kingu, ter diskutirali o nenasilnem protestu, komunistična študentska zveza je vprašala, komu koristi 22. oktober itd. itd.

Skoraj nepregledna je vrsta krajevnih prireditev, ki izpričujejo širok spekter mirovnih aktivistov. Osrednja prireditev koroškega mirovnega tedna je bila, kljub zmernemu obisku, v soboto v Mohorjevi viši v Celovcu, kjer so se „Dneva prijateljstva med narodi" udeležili poleg aktivistov s Koroške še zastopniki furlanskega mirovnega komiteja ter zastopniki Zveze socialistične mladine Slovenije. Sodelovanje miroljubnih sil treh sosednjih dežel je brez dvoma velikega političnega pomena, saj se tako izoblikuje v malem praktično sodelovanje pripadnikov različnih narodnosti. V kulturnem sporedu so to prijateljsko sodelovanje podčrtali slovenski mladinski zbor „Vesela pomlad" iz Trsta, furlanska glasbena skupina „Sedon Salvadie" iz Vidma, študentska igralska skupina „Divji golobi" iz Ljubljane, moški zbor SPD Borovlje, skupina Firlefanz und Dilletanz ter celovški kulturni ustvarjalec Joschi Hanak.

Koroška mirovna iniciativa se upira predvsem namestitvi novih jedrskih raket v Zahodni Evropi, zahteva odstranitev vseh ameriških, sovjetskih, angleških in francoskih atomskih raket s ciljem, da bo Evropa postala območje brez vsakršnega jedrskega orožja. Zastopnik furlanskega mirovnega komiteja (ki s svojo aktivnostjo krepi tudi lastni furlanski jezik), je na Dnevu prijateljstva pozdravil predvsem dejstvo, da zahtevajo koroški mirovni aktivisti od koroških politikov, naj se izjasnijo kaj mislijo ukreniti proti jedrski oboroženi NATO v sosednji Italiji, saj predstavlja le-ta tudi nevarnost za Koroško. Zastopnik ZSMS Ignac Krivec pa je izrazil svoje zadovoljstvo nad tesnim sodelovanjem miroljubnih sil treh sosednjih dežel, ki lahko svoje prispevajo, da bodo odgovorne vlade le ukrepale v korist svetovnega miru.

RADIŠE

O četrtkovi mirovni prireditvi v kulturnem domu na Radišah, ki jo je priredilo domače društvo, smo dobili sledeči dopis:

Skupno smo si ogledali dokumentarni film „Hirošima in Nagasaki", ki na pretresljiv način ponazoruje grozotne posledice eksplozije atomske bombe v teh dveh japonskih mestih. Ljudje, ki niso bili takoj uničeni, so še dolgo umirali na posledicah atomskega žarčenja. Brez avdiovizualnih pripomočkov bi človek umsko le težko dojel učinke ter zmogljivost tovrstnih vojaških naprav. Po filmu je dr. Mirko Messner, kot zastopnik mirovne iniciative na Koroškem, nakazal zapleteno strateško situacijo na svetu ter poročal o zahtevah avstrijskega mirovnega gibanja, v katerem sodelujejo skorajda vse politične grupacije. Pozval je tudi, naj se ljudje v čim večjem številu udeležijo mirovnega pohoda, ki bo 22. oktobra na Dunaju.

Ob koncu se je podpredsednik SPD „Radiše" Nuži Wieser še zahvalil zastopnikoma Koroške mirovne iniciative ter vsem obiskovalcem te prireditve.

F. W.

O skupni borbi kristjanov in marksistov za mir

V okviru „Dneva prijateljstva med narodi" je zadnjo soboto spregovoril v Slomškovi dvorani Mohorjevega doma tudi mariborski naslovni škof prof. dr. Vekoslav Grmič, ki je predaval o možnosti skupnega boja kristjanov in marksistov za mir. Grmičevo predavanje, ki ga je poslušalo okoli 45 ljudi, je bilo predvsem zanimivo, ker je v zadnjem času skušal del avstrijske cerkvene hierarhije preprečiti sodelovanje katoliške mladine s komunistično usmerjenimi aktivisti za mir.

Naslovni škof Vekoslav Grmič

Grmič se je v svojem predavanju dotaknil predvsem vrednot krščanstva in marksizma ter izpostavil, da gre človeštvu danes za življenje in smrt. V situaciji, ko človek na en mah lahko uniči cele narode, nam preostaja le še malo časa, da se z ureditvijo svetovnega mirovnega reda izognimo svetovni katastrofi, je dejal Grmič. Vojna velesil ne bi pomenila več nadaljevanje politike z drugimi sredstvi temveč njen politični konec, zato nam preostane samo še boj za razorožitev in mir, če hočemo preživeti.

Kot najbolj škodljivo oviro za potreben dialog je Grmič imenoval miselnost, ki vidi v nasprotniku vse zlo, ki ga je treba zaradi tega uničiti. V svojem predavanju je razlikoval predvsem med nasilnim mirom, ki služi ohranjevanju obstoječega reda in osvobajajočim mirom, ki ga je treba šele ustvariti s tem, da se odstranijo krivične strukture ter blaznost oboroževanja. Mir v smislu krščanstva more biti le mir, ki si ga želijo mali ljudje in zatirani, ki stremijo po pravici — torej osvobajajoči mir.

Kot povezovalno prvino med kristjani in marksisti je označil humanizem, saj gre obema za človeka in za spreminjanje razmer v korist človeka. Osvobajajoči mir zagovarja tako krščanstvo kot tudi marksizem, zato se je Grmič v svojem predavanju izrekel za sodelovanje vseh ljudi dobre volje ter prigovarjal krščanskim mirovnim aktivistom naj iščejo povsod pozitivne elemente ter naj se ne bojijo ovir v svojem prizadevanju za mir.

Grmič:

„Nasilni mir temelji torej na nasilju, na moči. Je ustrahovalen mir, agresiven in oborožen mir, ki je zločin nad revnimi. Tako imenovano nadoknadno oboroževanje je logika nasilnega miru. Boj proti nadoknadnemu oboroževanju sledi logično, če se usmerjamo po Kristusovem miru, po osvobajajočem miru, je nasledovanje Kristusa. Da, takšen boj je fundamentalna opozicija proti družbeni obliki, v kateri so stvari, kapital važnejši kot človek, v kateri vlada protihumanizem namesto humanizma. Kot v posvetni družbi, se lahko nasilni mir uveljavlja tudi v Cerkvi. Seveda so njegove oblike deloma drugačne kot v posvetni družbi, kljub temu pa ostaja njegovo bistvo enako in onemogoča spoznavanje zvez, povezav, ki obstajajo med oboroževanjem, smrtjo za lakoto in duševnim obubožanjem. In kljub temu je znano, da v vsaki minuti na svetu izdajamo 25 milijonov šilingov za oborožitev, medtem ko v istem času umre 30 otrok za lakoto. Nasilni mir ali Pilatov mir nas dela torej slepe. Pravzaprav ne služi človeku in njegovi bodočnosti, relativni in absolutni bodočnosti, evangeliju in kraljestvu boga."

Skupnost neuvrščenih in mirovnega gibanja

Skupni interesi povezujejo mirovno gibanje in neuvrščene države v njihovem boju za mir. neuvrščene države pa so razvile že mnogo širši koncept za ohranjevanje miru kot tradicionalna pacifistična gibanja, je povedal zadnji petek v celovškem Klubu Prežihov Voranc član predsedstva Jugoslovanske lige za mir, Bogdan Osolnik. Predavatelj, ki je sodnik na ustavnem sodišču v Ljubljani, je govoril o razvoju gibanja neuvrščenih in o mirovnem gibanju v Zahodni Evropi.

Najprej je predstavil delovanje in načela gibanja neuvrščenih, ki se je pred 22. leti konstituiralo v Beogradu. Poudaril je, da se je to gibanje za mir, svobodo in neodvisnost vseh narodov sveta razvilo prav v času, ko je bila v svetu precejšnja napetost zaradi berlinske krize, alžirskega vprašanja in vietnamske vojne, supersili pa tedaj nista vodili nikakršnega dialoga. V tem času, ko se je stopnjevalo tudi jedrsko oboroževanje, številne države v razvoju niso bile pripravljene podati svojo svobodo v roke ene od supersil, zato so se začele upirati blokovski logiki.

Že ob ustanovitvi neuvrščenega gibanja je Tito zahteval, naj razvite države zmanjšajo izdatke za vojaške namene in del tega denarja uporabijo za razvijanje nerazvitih držav. Nerazvite države pa so tudi na gospodarskem, političnem in informacijskem področju zahtevale odpravo obstoječih neenakosti in dominacij velikih sil, da bi se svet lahko enakomerneje razvijal; to bi po njihovem mnenju bila tudi pot, da se odpravijo napetosti med državami in sploh potreba po oboroževanju. Zato so se neuvrščeni s časom razvili v najmočnejše zagovornike nove mednarodne gospodarske ureditve, ki bi po poti dialoga odstranjevala dominacijo razvitega sveta nad revnim. Zato tudi ni presenetljivo, da so bile ravno neuvrščene države tiste, ki so v zadnjih letih s svojim posredovanjem že parkrat dosegle nadaljevanje razgovorov in rešile mir, ki je visel le še na eni nitki.

Bogdan Osolnik

V zadnjem času se je oboroževanje dramatično zaostrilo, tako da je v Evropi sedaj nakopičenih že med 10 in 15.000 jedrskih konic, je dejal Osolnik, ki je opozoril na to, da oboroževanje privede tudi do politiki sile v notranjosti držav in hkrati duši emancipacijska stremljenja nerazvitih držav.

Mirovno gibanje je s svojim masovnim nastopom uveljavilo nove življenjske vrednote proti hladnokrvnim govorom in računom vojaških strategov in sili človeštvo, da se v tem nevarnem trenutku vpraša po smislu življenja. Pri tem je predavatelj izpostavil poseben pomen javnega mnenja, ki je že parkrat v mlajši zgodovini prisililo vladajoče, da so spremenili svoje namene. Osolnik pa je opozoril tudi na dejstvo, da se mirovno gibanje še preveč osredotoči na vprašanje raket, premalo pozornosti pa posveča vprašanju svobode in neodvisnosti narodov, pa tudi nevarnosti konvencionalnega orožja, ki se v svoji uničevalni moči približuje jedrskemu. Temu je krivo tudi evrocentristično mišljenje, ki se je ohranilo še iz časov, ko so bile evropske države glavne kolonialne sile.

V diskusiji je Osolnik med drugim poudaril, da je treba vsak korak v verigi oboroževanja oceniti po njegovih posledicah za ves svet in ne samo za enega izmed blokov, prav tako pa je poudaril, da ne enači pavšalno obeh supersil, pač pa, da ocenjuje vsak njihov korak posebej v luči načel neuvrščenih in socialistično mislečih ljudi.

ŠPORTNI VESTNIK

PSV-ASK – SAK 2:0 (1:0)

Spet enkrat je bil SAK poražen, čeprav je bil v igri močnejše moštvo. Igralci Slovenskega atletskega kluba so začeli hitro igro in videti je bilo, da nasprotni igralci PSV/ASK temu ne bojo sledili. Kljub temu pa je imelo prvo dobro možnost za zadetek moštvo PSV/ASK. Toda igralca, ki sta stala sama pred golom, nista bila zmožna spraviti žoge v gol.

V 20. minuti je napadalo spet domače moštvo in po foulu izkoristilo prosti strel, ki ga je sodnik pustil izvajati preden se je obramba še prav postavila.

Po tem golu je začel SAK še bolj močno igrati in zgledalo je, da je samo še vprašanje časa, kdaj bo prišlo do izenačenja rezultata. Toda po lepi priložnosti, ki je Šišič z glavo ni znal izkoristiti (motila ga je verjetno tudi še sveža rana na čelu), se je prva polovica končala z rezultatom 1:0.

V drugem polčasu igra ni več dosegla nivoja prve polovice. PSV/ASK je samo še hotel držati rezultat, kar se mu je tudi posrečilo. Velik je imel v 60. minuti lepo priložnost, toda zadel je samo letvo.

Čim dalj je trajala igra tem več možnosti so imeli igralci domačega moštva in v predzadnji minuti so eno izmed teh izkoristili z drugim golom.

6 golov v 10 igrah – to kaže, da letos moštvu nekaj manjka. Videti je tudi, da klima med igralci ni najboljša, o čemer pričajo tudi stalna prerekanja igralcev med igro. V prihodnjih igrah čakajo moštvo SAK še najmočnejša moštva koroške lige: Lienz, Šentvid in Trg.

Slovenski atletski klub je sedaj predzadnji na lestvici, ker je zmagal Radenthein proti Beljaku 1:0. Močno se bodo morali potruditi, da ne bodo postali zadnji jesenskega prvenstva koroške lige.

V tekmi obeh moštev „pod 23" je SAK zmagal 3:2 (1:0). V dobri igri drugega moštva sta dosegla gole Hobel Sigi (2) in Franci Rozman.

Picej Mirko

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB

vabi na prvenstvene tekme

V NEDELJO 23. OKTOBRA 1983

SAK – Rapid Lienz ob 15.00 uri

SAK pod 23 – Rapid Lienz pod 23 ob 13.15 uri

Igrišče: Koschat

Prisrčno vabljeni!

Treibach - Šmihel 3:3

Še nikoli ni bilo lahko odnesti točke iz Treibacha. In tudi tokrat so Šmihelčani potrebovali nad dvajset minut, da so predrli led. V 21. minuti je imel Hober po podaji Buchwalda prvo možnost za zadetek, vendar ni uspel. Obramba Treibacha je spretno postavljala past za offside, toda v 23. minuti je Hober preigral svoje nasprotnike in premagal vratarja. Nato so pritiskali domačini ter zamudili dve možnosti, dokler iz enajstmetrovke (roka) ni sledil 2:0 za goste.

To je Šmihelčanom dalo precej samozavesti, ki se je pa žal kmalu porušila, ko je nasprotnik v drugi polovici tekom dveh minut izenačil. Predvsem na desni strani so domačini močno pritiskali in rasla je živčnost v šmihelskem moštvu. Kljub temu je Šmihelčanom (Vauče) v 65. minuti uspel tretji gol, tako da so spet upali na zmago. Toda uspel jim je „le" remi, ki je pa kljub temu zelo pomemben, saj se uvršča v serijo uspešnih iger, ki je omogočila s skupno 11. točkami Šmihelčanom napredovanje na izgledno 8. mesto

Šmihel ima prihodnjo nedeljo doma v gosteh moštvo iz Brež, ki je trenutno na 4. mestu lestvice.

Prvi poraz Selanov

Deset iger Selani niso bili poraženi. V 11. kolu pa so bili Žitrajčani na domačem igrišču močnejši in premagali Selane z rezultatom 2:1 (1:1).

Na malem in težkem igrišču Selani svoje igre niso znali razviti kot navadno. Navajeni so širših potez, kar jim na tem igrišču ni uspelo. Žitrajčani pa so povrhu še odločneje napadali. Čez pol ure je H. Kirsche po dolgi podaji soigralca uspel prvi gol. Čez pet minut so Selani (Travnik Nanti) sicer izenačili, ko golman ni znal ubraniti žoge, vendar se je prva polovica končala le z neodločenim rezultatom. V drugi polovici so Žitrajčani dvajset minut pred koncem povišali spet po napaki selske obrambe iz kota na 2:1. Selanom ni več uspelo zboljšati rezultata, tako da so Žitrajčani zasluženo premagali vodeče moštvo razreda.

Žitara vas, ki je že dalj časa med najboljšimi tega razreda, je trenutno na 4. mestu (13 točk). Selani vodijo s 15 točkami, pred Železno Kaplo (14) in Sinčo vasjo (14).

V soboto 22. 10. bodo Selani sprejeli na domačem igrišču ob 15.15 uri moštvo iz Frantschacha (trenutno na 10. mestu).

NOVICE IN STALIŠČA IZ PLIBERŠKE OKOLICE

(Nadaljevanje s 4. strani)

podžupan občine Bistrica/Šmihel in nato občinski odbornik Enotne liste v mestni občini Pliberk.

Danes poznamo Stanka Vavtija vsi kot dobrega zagovornika naših teženj v občini v funkciji mestnega svetnika, tržnega referenta in referenta za kulturo. Poleg tega je bil dolga leta predsednik šmihelske Posojilnice, danes pa je podpredsednik upravnega odbora Posojilnice Pliberk in odbornik ZSO. Tudi v poklicu kot poštni uradnik je še vedno aktiven in priljubljen pri ljudeh. In še več takih njegovih funkcij bi lahko našteli. Kot delavcu, ki vedno vidi in najde delo, mu le malo časa ostane za svojo družino in osebno življenje. Še na mnoga leta in aktivnega dela!

Drugi slavljenec tega večera je bil **Karl Mert** iz Bistrice pri Šmihelu. Karla Merta poznajo naši občani kot poslovodjo šmihelske Posojilnice že dolgo let. Kmalu po vojni se je priključil v zadružno delo in prevzel posle poslovodje takratne šmihelske Posojilnice. Le težko je bilo tedaj graditi Posojilnico, nagovarjati ljudi za zadružno idejo in za zaupanje. Tudi socialne razmere niso bile tako urejene kot so danes. Karl Mert je moral v svojem delovnem obdobju veliko delati, kot vsi stari funkcionarji za „bog plačaj". Čeravno bi že imel leta za penzijo, še nima zadosti let zavarovanja in tako bo moral še nekaj let ostati v službi preden bo lahko šel v zasluženi pokoj.

Za njegovo 60-letnico mu želimo še mnogo zdravih in srečnih let.

ikej.